

Inger-Biret Vasara-Hammare Sara

Gáisá 1

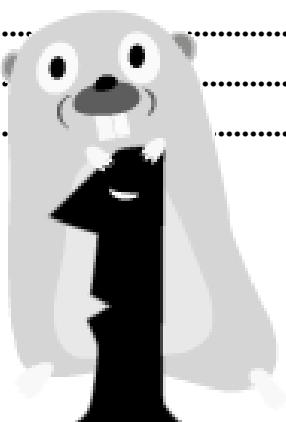
servodatfága - oahpaheaddjibagadus

(oðasmahttojuvvon 21.4.2020)

Sisdoallu

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut.....	3
Guovddášelemeanttat	3
Imaštallan ja suokkardeapmi.....	3
Servodatkritihkalaš jurddašeapmi ja oktavuođat	3
Demokratijaáddejupmi ja searvan	4
Guoddevaš servodagat	4
Identitehtaovdáneapmi ja searvevuohta.....	4
Fágaidrasttildeaddji fáttát	4
Álbmotdearvvašvuoda ja eallinhálddašeapmi.....	4
Demokratija ja mielborgárvohta	5
Guoddevaš ovdáneapmi	5
Vuodđogálggat	5
Njálmmálaš gálggat	5
Máhttit čállit.....	6
Máhttit lohkat.....	6
Máhttit rehkenastit	6
Digitála gálggat.....	6
Gealbomihttomearit ja árvvoštallan	7
Gealbomihttomearit 2. ceahki maŋnjá	7
Dadistaga árvvoštallan	7
Gáisá-oahpponeavvoráiddu birra	9
1. luohká fáttát (siidologut leat teaksta- ja bargogirji siidologut):.....	9
Movt atnit oahpponeavvu	10
Neahtabargobihtát – Neahhta-Gáisá	10
Jahkeplána	11
METODALAŠ OASSI	15
Ávkkálaš neahttiiddut.....	73

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut

Servodatfága lea guovddáš fága vai oahppit šaddet oassálasti, ánggirdeaddji ja kritikhalaš jurddašeaddji mielássin. Fága galgá veahkehit ohppiid oaidnit oktavuođaid gaskal individuála válljemiid, servodatstruktuvraaid ja luonduu gierdanrájáid. Servodatfágas galget oahppit oažut vejolašvuoda suokkardit iežaset identitehta, báikegotti ja nationála ja globála čuołmmaid. Barggadettiin fágain galget oahppit áddet mo geografalaš, historjjálaš ja dáláiggi dilit bidjet eavttuid dasa mo olbmot gokčet iežaset dárbbuid, ja mo fápmu ja resurssat juhkkojuvvorit. Oahppit galget šaddat dihtomielalažan dasa mo historjá lea hábmen min, muhto maiddái mo mii hábmet historjjá. Fága galgá veahkehit ovttaskas oahppi ovdánahttit identitehta ja áddet olbmuid iešguđetlágan searvevuoda sihke Sámis ja Sámi olggobealde.

Dát mearckaša maiddái fátmamastit majoritehta- ja minoritehtaperspektiivvaid, máhttit buohtastahttit eará eamiálbmogiiguin ja áddet iešguđet fápmobilalašvuoda ja demokráhtalaš árvvuid dehálašvuoda. Ná veahkeha servodatfága nannet oahppi áddejumi alddis, servodagas mas ellet, ja mo sii sáhttet váikkuhit iežaset eallimii ja boahtteáigai.

Buot fágat galget leat mielde duohandahkamin oahpahusa árvovuođu. Servodatfága galgá loktet beroštumi, kritikhalaš jurddašeami, hutkanilu ja suokkardanhuova ja nannet miellaguottuid ja árvvuid nugo gierdavašvuoda, ovtaárvosašvuoda ja árvvusatnima. Servodatfágalaš jurddašanvugiid ja metodaid bokte galget oahppit ovdánahttit aktiivvalaš mielborgárvođa, man vuodđun leat dihtomielalašvuohta demokratijai, birrasii, olmmošvuogatvuodaide, dásseárvui ja girjáivuođa árvui. Oahppoplána lea vuodđuduvvon sámi árvvuide, gillii, kultuvrii ja servodateallimii.

Guovddášelemeneanttat

Imaštallan ja suokkardeapmi

Oahppit galget imaštallat, reflekeret ja árvvoštallat mo badjána máhttua servodaga birra ovdal ja dál. Oahppit galget beassat leat diehtoánggirat ja aktiivvalaččat ohcat ja hábmet máhtu okto ja earáiguin sihke luohkkálanjas ja dan olggobealde. Dasa lassin galget oahppit hákhat ja geavahit dieđuid iešguđetlágan historjjálaš, geografalaš ja servodatmáhtolaš gálduin fuomášuhttit beliid iešguđet servodagain, iešguđet áiggiin ja iežaset eallimis. Sii galget maiddái máhttit kritikhalaččat árvvoštallat leat go gáldut luohtehahttit ja áigeguovdilat.

Servodatkritikhalaš jurddašeapmi ja oktavuođat

Oahppit galget áddet oktavuođaid gaskal geografalaš, historjjálaš ja dáláiggi beliin ja mo dát bealit sierra dahje ovttas leat váikkuhan ja váikkuhit olbmuide ja servodagaide. Oahppit galget áddet luonduu ja servodaga lotnolas váikkuheami. Sii galget oaidnit mo ovdáneamis vássánáiggis ledje sihke boatkkat ja jotkkolašvuohta ja mii dat váikkuhi rievdadusaide, ja maiddái ovdánahttit historjjálaš empatiija. Oahppit galget analyseret mo fápmu ja fápmooktavuođat leat váikkuhan ja váikkuhit iešguđet beliide servodagas. Sii galget árvvoštallat máhtu, dáhpáhusaid ja fenomenaid iešguđet perspektiivvain ja reflekeret manne olbmot leat válljen ja ain válljejit iešguđet láhkai.

Demokratijaáddejupmi ja searvan

Oahppit galget áddet mo geográfalaš, historjjálaš ja dálááiggi bealit leat bidjan ja bidjet eavttuid vejolašvuodaide mat olbmuin leat leamaš ja leat ovttasbargat, organiseret ja dahkat mearrádusaid iešguđet servodagain. Oahppit galget áddet erohusaid riikkain go lea sáhka stivrenvuogis ja olmmošvuogatvuodaid ja minoritehtaid bearráigeahčamis, ja sii galget oaidnit mo erohusat leat váikkuhan ja váikkuhit olbmuid eallimii ja váikkuhanvejolašvuhtii. Sii galget áddet manne riiddut leat čuožžilan ja čuožžilit, ja mo dat leat gieđahallojuvvon ja gieđahallojuvvoj. Oahppit galget oažžut hárjáneami mo demokratija doaibmá praksisas vai sahhttet váikkuhit servodathábmumii. Dán guovddášeemeantta sisdoalu galgá geahčat iešguđet perspektiivvaid vuodul, báikkálaš dásis globála dássái, ja eamiálbmot- ja minoritehtaperspektiivvain, mas deattuha vássánáiggi, dálááiggi ja boahtteáiggi.

Guoddevaš servodagat

Oahppit galget áddet mo geográfalaš, historjjálaš ja dálááiggi bealit leat bidjan ja bidjet eavttuid dasa mo olbmot leat gokčan ja gokčet iežaset dárbbuid, ja mo resurssat iešguđet servodagain leat juhkkojuvvon ja juhkkojuvvoj. Dat mearkkaša oaidnit dan ahte geográfalaš girjáivuohta ja variašuvdna leat birgenlági vuodđu. Oahppit galget áddet guoddevaš ovdáneami ekonomalaš, biraslaš ja sosiála dimenšuvnnaid ja dáid oktavuođaid. Sii galget áddet mo rievadusat vássánáiggis leat váikkuhan dán golmma dimenšuvdnii ja nu maiddái man guoddevačcat iešguđet servodagat leat. Oahppit galget oaidnit ahte olbmuid resursageavaheamis leat leamaš ja leat váikkuhusat, ja máhttit árvvoštallat doaibmamolssaeavttuid guoddevaš ovdáneapmái individuála, nationála ja globála dásis. Guoddevaš ovdáneami servodatfágas galgá geahčat iešguđet perspektiivvaid vuodul, báikkálaš dásis globála dássái, ja eamiálbmot- ja minoritehtaperspektiivvain, mas deattuha vássánáiggi, dálááiggi ja boahtteáiggi.

Identitehtaovdáneapmi ja searvevuohtha

Oahppit galget áddet mo olbmot ovdánahttet identitehta ja gullevašvuoda, ja mo sii ovttasdoibmet earáiguin. Sii galget áddet manne olbmot háliidit eallit servodagas, ja mo geográfalaš, historjjálaš ja dálááiggi bealit váikkuhit identitehtaovdáneapmái. Dása gullet iešguđet perspektiivvat das mii buorre eallin sáhttá leat, ja ahte oahppit ovdánahttet sihke historjádihtomielalašvuoda ja čađahandáiddu go áddejít iežaset vássánáiggi, dálááiggi ja boahtteáiggi bokte.

Fágaidrasttildeaddji fáttát

Álbtotdearvvašvuoda ja eallinhálldašeapmi

Servodatfágas álbtotdearvvašvuoda ja eallinhálldašeami fágaidrasttildeaddji fáttás galget oahppit šaddat dihtomielalačcat iežaset identitehtii ja identitehtaovdáneapmái ja áddet indiviidda iešguđet searvevuodaid oassin. Áddet mo ovttasdoibman earáiguin, maiddái digitálalačcat, váikkuha gaskavuođaide ja gullevašvuhtii lea maiddái oassin fága gelbbolašvuodás. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit máhhttet dahkat buriid válljemiid

eallimis ja giedħahallat hástalusaid mat gullet seksualitehtii, persovnnalaš ekonomijai, gárrenmirkuide, olggobealvuhtii ja digitála ovttasdoaibmamii. Fága galgá maiddái leat mielde hábmemin áddejumi, árvvusatnima ja gierdavašvuodha girjáivuhtii, earáid árvvuide ja eallinválljejumiide, ja addit perspektiivvaid dasa mii buorre eallin sáhttá leat. Fága bokte galget oahppit máttit identifiseret guovlluid gos olmmošárvu áitojuvvvo, ovdamearkka dihtii olmmošgávppašeami ja dáláiggi šlávavuohta oktavuodas, ja fuomáshit doaibmabijuid mat áimmahušset olbmuid vuodđodárbibuid.

Demokratija ja mielborgárvuohta

Servodatfágas demokratija ja mielborgárvuodha fágaidrasttildeaddji fáttás galget oahppit ovdánahttit máhtu ja gálggaid vai sáhttet hábmet demokráhtalaš proseassaid ja searvat daidda. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit ovdánahttet máhtu ja áddejumi demokráhtalaš árvvuide ja prinsihpaide. Oahppit galget maiddái áddet demokráhtalaš ásahusaid ovdáneami Sámis, ja mo siida lea leamaš ja lea ain okta vuohki organiseret iežas demokráhtalačcat. Dát guoská maiddái sápmelaččaid doarjagii riikkaidgaskasaš eamiálbmotovttasbargguin ja riikkaidgaskasaš soahpamušain ja konvenšvnnaid mearkkašumis demokráhtalaš ovdáneapmái. Barggadettiin servodatfágain galget oahppit jurddašit kritikhalačcat, váldit iešguđet perspektiivvaid, giedħahallat digaštallamiid ja čájehit aktiiva mielborgárvuodha. Servodatfága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit máttet searvat demokratijai ja viidásit ovdánahttit dan ja eastadit ekstrema miellaguottuid, ekstrema daguid ja terrorismma. Máhttu terrordagu birra Norggas suoidnemánu 22.b. 2011 galgá leat oassin oahpahusas dán birra.

Guoddevaš ovdáneapmi

Servodatfágas guoddevaš ovdáneami fágaidrasttildeaddji fáttás galget oahppit áddet sosiála, ekonomalaš ja biraslaš beliid oktavuodaid guoddevašvuodas. Servodatfága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit áddejiet ahte olbmuid resursageavaheamis leat ja leat leamaš váikkuhusat báikkálačcat, regionálalačcat ja globálalačcat. Máhttu luondu ja servodaga oktavuodaid birra, mo olbmot váikkuhit dálkkádahkii ja birrasii, ja mo birgenláhki, eallinvuohki ja demografiija gullet oktii, buorida dán áddejumi. Mo luondu áddejuvvo ja hálldašuvvo Sámis vássánáiggis ja dálááiggis gullá dása. Guoddevaš ovdáneapmi sihke báikkálaš, nationála ja globála dásis lea sorjavaš demokráhtalaš rámmain, aktiiva mielborgárii ja solidaritehta dálá ja boahttevaš buolvvaiguin. Servodatfágas oahppit galget reflekeret ja ságaškuššat dilemmaid ja gealdagasoktavuodaid mat gullet guoddevaš ovdáneami iešguđet dimenšvnnaide ja oaidnit ahte sihke olbmuid ja servodaga daguin lea mearkkašupmi.

Vuodđogálggat

Njálmmálaš gálggat

Njálmmálaš gálggat servodatfágas mearkkašit ahte máttá guldalit, dulkot, sátnádit ja ovddidit oaiviliid, addit responssa ja digaštallat earáiguin. Áddet earáid oaiviliid ja jearrat čielggadeaddji ja čiekjudeaddji gažaldagaid gullet maiddái dása. Njálmmálaš gálggaide gullá maiddái searvat njálmmálaš muiṭalanárbevirrui vai ádde sámi servodaga ja kultuvrra. Njálmmálaš gálggaid ovdánahttin vuolgá iežas oaiviliid ovdanbuktimis, vurrolagaid sáni saji váldimis, guldaleamis ja addimis earáde responssa, dasa ahte váldit iešguđet perspektiivvaid

ja vuoduštit ákkastallama stuorát sivvaoktavuoðain. Ovdánahttin mearkkaša dasto eanet muitalit oktavuoðaid birra, ságaškušsat fágalaš gažaldagaid ja giedħallat eanet kompleaksa dieđuid ja áddet mo iešguđet ovdanbuktinvuogit váikkuhit sisdollui ja vuostáiváldái.

Máhittit čállit

Máhittit čállit servodatfágas mearkkaša plánet, hábmet ja giedħallat teavsttaid mat leat heivehuvvon čállinulbmilii. Dat mearkkaša maiddái juogadit, gaskkustit ja ovdanbuktit máhtu ja dieđuid čálalaččat ja geavahit servodatfágalaš doahpagiid, hukset ákkastallama ja suokkardit ja problematiseret servodatfágalaš fáttáid. Dasto mearkkaša dat máhittit duođaštít ja ovdanbuktit servodatfágalaš guorahallamiid bohtosiid čálalaččat. Čállingálggaid ovdánahttin fágas vuolgá álkes fáktacealkagiid ja gažaldagaid sátnádeamis ja gálduide čujuheamis, dasa ahte čállit fágateavsttaid, ságaškušsat čuolmmaid ja čujuhit eanet kompleaksa gálduide.

Máhittit lohkatt

Máhittit lohkatt servodatfágas mearkkaša suokkardit, dulkot ja reflekeret kritihkalaččat iešguđet historjjálaš, geográfalaš ja servodatmáhtolaš gálduid. Dasto mearkkaša dat gávdat dieđuid ja dihtomielalaččat válljet ja hilgut iešguđet gálduid. Máhittit lohkatt mearkkaša reflekeret mo vuolggasadji ja perspektiiva váikkuhit iešguđet gálduide, dovdát ákkastallama ja earuhit oaiviliid, fáktaid ja čuoččuhusaid. Lohkangálggaid ovdánahttin fágas vuolgá moatti heivehuvvon gáldu geavaheamis, dasa ahte heivehuvvon gáldu ieš gávdat ja buohtastaħħit dieđuid stuorát gálduid gaskkas mat leat eanet kompleaksa.

Máhittit rehkenastit

Máhittit rehkenastit servodatfágas mearkkaša máhittit háhkatt, giedħallat, analyseret ja árvvoštallat loguid ja stuorra dieħtoħivvodaga konteavstta vuodul vai sáhttet oaivvildit juoga servodatáššiid birra. Dasto mearkkaša dat geavahit áigelinnjáid ja miħtolávaid suokkardit ja ovdanbuktit historjjálaš ja geográfalaš beliid ja oaidnit oktavuoðaid. Máhittit bargat čuolmmaiguin mat gullet ekonomijai ja golahussii, ja dáid oktavuoðaide, gullá maiddái dasa. Rehkenastingálggaid ovdánahttin fágas vuolgá konkrehta ja álkes tabeallaid ja gráfalaš ovdanbuktimiidi dulkomis, dasa ahte kombineret ja analyseret stuorát dieħtoħivvodaga ja oaidnit rievdadusaid áiggi badjel.

Digitála gálggat

Servodatfágas lea erenoamáš ovddasvástádus dasa ahte oahppit ovdánaħtet digitála mielborgárvuōda. Digitála gálggat servodatfágas mearkkašit máhittit geavahit digitála reaidħuid gávdat, giedħallat ja nrigeret digitála gálduin, leat kritihkalaš digitála gálduide ja válljet áigequvdilis dieđuid. Lea maiddái sáhka máhittit gulahallat, ovttasbargat ja hábmet digitála buktagiid ja čuovvut neahħavuđot gulahallama, personsuodjalusa ja dahkkivuoigatvuōda njuolggadusaid ja norpmaid. Gálga mearkkaša maiddái áimmahušsat dieħtosihkkarvuōda. Digitála gálggaid ovdánahttin vuolgá digitála resurssaid suokkardeamis ja geavaheamis, dasa ahte iešheanalaččat ohcat ja válljet dieđuid ja čajehit buriid digitála árvvoštallannávċcaid go vállje dieđuid, geavaha digitála resurssaid ja gulahallá digitálalaččat.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

Gealbomihttomearit 2. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- ovdánahttit ja ovdanbuktit servodatfágalaš gažaldagaid
- ságastallat mo iešguđet norgga ja sámi gáldut, maiddái mitalusat ja kárttat, sáhttet addit dieđuid servodatfágalaš áššiin
- suokkardit ja válldahit kulturmuittuid ja kultur- ja luonddueanadaga lagašbirrasis
- suokkardit ja ovdanbuktit mo olbmot elle ovta–guovtti buolvva dassái
- reflekeret manne olbmuin leat iešguđet oaivilat ja válljejit iešguđet láhkai
- ságastallat ustitvuoda ja gullevašvuoda birra ja mii váikkuha gaskavuodaide
- válldahit girjáivuođa ja ovtaárvosašvuoda Sámis ja addit ovdamearkkaid daidda ja seammás deattuhit sámi fuolkevuoda ja iešguđet bearashámiid ja álbmotčearddaide
- suokkardit ja addit ovdamearkkaid dasa mo olbmot váikkuhit dálkkádahkii ja birrasii, ja duođaštit mo váikkuhusat oidnojít lagašbirrasis
- ovdanbuktit ja addit ovdamearkkaid vuogatvuodaide mat mánain leat Norggas ja máilmnis, ja maid mánát sáhttet dahkat jus dát vuogatvuodat rihkkojuvvojít
- suokkardit ja addit ovdamearkkaid dasa mo mánát sáhttet váikkuhit mearrádusaide ja ovttasbargat demokráhtalaš proseassaid hárrái
- ságastallat digitála ovttasdoaibmama vejolašvuodaide ja hástalusaid birra
- ságastallat dovdduid, rupmaša, sohkabeali ja seksualitehta birra, ja mo iežas ja earáid rájáid sáhttá čájehit ja árvvusatnit
- suokkardit ja addit ovdamearkkaid dasa mo olbmot iešguđet osiin máilmnis váikkuhit guhtet guoimmiset eallimiid

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda servodatfágas 1. ja 2. ceahkis go suokkardit ja imaštallet servodatfágalaš fáttáid ja reflekterejít mo dát fáttát sáhttet gullat oktii. Sii čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda go ohcalit eanet máhtu ja oidnet ahte máhtu sáhttá háhkai iešguđet láhkai. Oahppit čájehit ja ovddidit maiddái gelbbolašvuoda go vásihit ja oidnet iežaset ja earáid oassin girjás searvevuodás, ja go vásihit maid mearkkaša leat mielde váikkuheamen. Oahppit geavahit digitála reaidduid čájehit ja ovdánahttit gelbbolašvuoda

fágas ja oččodišgohtet digitála árvvoštallannávccaid go oidnet muhtun vejolašvuodžaid ja hástalusaid digitála ovttasdoaibmamis.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvvosmahttit oahppanhálu servodatfágas dan bokte ahte oahppit bessel suokkardit, ságastallat ja imaštallat. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra fágas. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuodža vuodžul galget oahppit beassat muiatalit maid sii orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásat oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit bessel geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuodža servodatfágas diehtoáŋgirvuodža ja máhttoohcaleami bokte.

Gáisá-oahpponeavvoráiddu birra

Gáisá-oahpponeavvoráiddus lea juohke jahkeceahkkái (1.-4. jahkeceahkkái):

- digitála Teakstagirji/hárjehusgirji: (bláðengirji neahdas)
- deaddiluvvon bargogirji
- digitála oahpaheaddjibagadus
- neahttabargobihtát (gáibidit Flash Readera, oðasmahttojit 2021)

Oahpaheaddjibagadusas leat ulbmilat, ságastallanfáttát ja veahkkejearaldagat. Bagadusas leat maid muhtun fáktadieđut, mat ovddidit čikŋodatoahppama.

1. luohká fáttát (siidologut leat teaksta- ja bargogirjji siidologut):

Bures boahtin skuvlii	7	Ođđa jahki	44
Mii álgít skuvlii	8	Jahki ja mánut	46
Njuolggadusat	10	Jahkeáigodagat	48
Fáddarat	12	Sápmelaččat	50
Skuvllas oahppá ollu	14	Sápmelaččat miehtá Sámi	52
Skuvlageaidnu	16	Sámi álbmotbeaivi	54
Olgoskuvla	18	Dološ áigi	56
Mun	20	Dološ fievrrut	58
Mu riegádanbeaivi	22	Dološ skuvla ja duhkorasat	60
Mu bearas	24	Geografiija	62
Mu sohka	26	Min guovlu	64
Ráfi	28	Min suohkan / gielda	66
ON-beaivi	30	Eanadagat	68
Mun liikon stoahkat	32	Miessemánu 17. beaivi	70
Mun máhtán	34	Barggut siste	72
Mu orrunsadji	36	Barggut olgun	74
Juovllat	38	Media	76
Juovllat ovdal	40	Sámi áviissat ja bláđit	78
Dán áigge juovllat	42	Girjerádj	80

Movt atnit oahpponeavvu

Girjjis mii čuovvut Lásse ja Elle ja sudno fearaniid skuvlaálginis gitta giđđii. Goddesáhpán čuovvu maid mielde olles girjjis. Goddesáhpán lea Elle ja Lásse ustit ja lea čiehkádan juohke leappastaga govvii. Gávdnetgoson oahppit su.

Teaksta- ja bargogirjjis juohke fáttás lea seammá siidolohku, vai unna oahppážiidda lea álki gávdnat rievttes fáttá girjiin.

Teakstagirjjis leat juohke leappastahkii biddjojuvvon čoavddasánit govvii. Oahpaheaddjibagadusas leat ságastallanfáttát iešguđet fáttáide.

Bargogirji govastagat čájehit oahppái veahkkin makkár bargobihtás lea sahka.

Oahpaheaddjibagadusas leat veahkkegažaldagat, kommentárat ja fáktadieđut oahpaheaddjái juohke kapihtalis. Dáppe leat maid ságastallanfáttát, praktikhalaš aktivitehtat, dutkančuolmmat ja lohkamušat.

Neahttabargobihtát

Gáissá neahttahárjehusat leat ráhkaduvvon Flashain. Dat eaktudit ahte dihtorii lea sajáduhttojuvvon Flash Player. Dat mearkkaša, ahte bargobihtát dađi bahábut eai doaimma iPádain. Neahttabargobihtát oðasmahttojit 2021 áigge oððasut hápmái, mii doaibmá maiddái iPádain.

Linja: https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Neahhta-Gáissás leat 1. luohkkái dát fáttát:

- **Skuvla:** skuvlaálgin, skuvlatnja, girjerájus
- **Dábit:** olbmát, skuvla, penála, bottut, njuolggadusat, ovddasvástádus
- **Johtolat:** skuvlageaidnu, luoddagalbbat, johtolatčuovggat, bussiin ja biillain skuvlii, šleđgon,
- **Mun:** namma, riegádanbeaivi, mu fuolkkit, orrunsadji, mu sohka
- **ON:** ON-leavga, sámi leavga, miessemánnu 17. beaivi
- **Media:** aviissat, girjerádj
- **Máilbmi:** kárta, leavggat, Sápmi

Oahpaheaddjibagadusas mualuvvo juohke fáttá oktavuođas makkár bargobihtát neahdas leat gávdnamis addo dan fáddái.

Jahkeplána

Jahkeplána lea evttohus ja das soittát gávdnat jurdagiid das mo don hábmet oahpahusa oahppojagi aigge ja makkár konkrehta doaimmaid don čanat oahpahussii.

Vahk-ku	Fáddá	Doaimmat
34	Skuvlii álgin Oahpásnuvvat Rutiinnat	Oahpásmuvvat eará ohppiiguin, oahpaheddiiguin ja skuvlavistiiguin. Ságastallat huva čájeheami ja gierdavašvuoda birra ja mo eastadir givssideami
35	Mu skuvla	Oahpásmuvvat skuvlalanjaide, girjerádjosii, vuojadanhállii ja muđui skuvlašilljui.
36	Njuolggadusat	Oahppat ja dovdat skuvlanjuolggadusaid.
37	Fáddarat	Deaivvadit fáddariin dávjá olles skuvlajagi.
38	Skuvllas oahppá ollu	Váldit ovddasvástádusa nu ahte šaddá buorre oahppobiras.
39	Skuvlageaidnu	Mii lohkat gallis leat johtimin johtolagas ja merket skovvái gallása mii oaidnit. Mii ráhkadir várdosa, mii čájeha johtaledjiid, geaid mii leat lohkan. Ságastallat luohkás johtaledjiid birra.
40	Olgoskuvla	Juohke sajis leat njuolggadusat, čálatkeahtes njuolggadusat. Olmmošvierru. Olmmáivuohta.
41	Mun	Nannet iešdovdu. Oahppat bargat iešheanalaččat.
42	Mu riegádanbeaivi	Ráhkadir seaidnegovvan riegádanbeaivvikaleandara. Henget dan luohkkálatnji.

43	Mu bearáš	Mii tevdnet dávvalii dahje čuovgaárkii gova bearrašis - stuora ja unna oappáid ja vieljaid. Ságastallat movt lea go leat oappát ja vieljat, ja go bearáš rievda. Lohkat "muitalusgirjjážiid", maid oahppit leat čállán.
44	Mu sohka	Ráhkadir sohkamuora.
45	Ráfi	Ságastallat huva čájeheami ja gierdavašvuoda birra ja mo eastadir givssideami
46	ON-beaivi	Ivdnet ON-leavgga ja ráhkadir seaidnegova.
47	Mun liikon stoahkat	Fuomášit stohkosa masa ráhkada ieš njuolggadusaid.
48	Mun máhtán	Nannet iešdovdu ja muitalit ahte juohkehaš máhttá juoidá.
49	Mu orrunsadji	Tevdnet iežas viesu. Čállit ruovttubáikki nama. Oahppit ohppet iežaset suohkana/gieldda birra. Gávdnet iežaset báikki kárta. Bidjet nama kártii. Ságastallat movt mii jáhkkit ahte lea iešguđet báikkiin. Oahppat mii fylka lea. Mii lea erenoamáš min orrunguovllus. Mii tevdnet ja čállit. Oahppat min riikka birra, gos dat lea kárta. Bidjet nama ruovttubáikái ja merket kártii ruovttubáikki, ruovttugieldda ja iežas riikka. Tevdnet ja modelleret.
50	Juovllat	Ráhkadir juovlahearvva.
51	Juovllat ovdal ja dán áigge	Fitnat boarráisiidsiiddas. Ráhkadir juovlahearvva.
1	Odđa jahki	Mii ságastallat maid mii jáhkkit dáhpáhuvvat odđajagis.
2	Jahki ja mánut	Oahppat ahte jagis leat 12 mánu, 52 vahkku ja 8 jahkeáigodaga.
3	Jahkeáigodagat	Oahppat ja deavdit sámejahkeáigodaga kalendarii.
4	Sápmelaččat	Oahppat sápmelaččaid ja sámi álbmotbeaivvi birra.
5	Sápmelaččat miehtá Sámi	Sámit orrot njealji riikkain. Rájít sirrejít sámiid.

6	Sámi álbmotbeaivi	Oahpásmuvvat sámi leavgga ivnniiguin.
7	HISTORJÁ Mo dološ áigge elle?	Makkár lei eallin “dološ áiggi”? Mii váldit mielde boares dinggaid ruovttus ja muitalit luohkás dingga birra. (unna museaš) Muitalit ja čállit muitalusaid olbmuid birra dološáiggi ja hupmat erohusaid birra ja sullasašvuodaid birra ovdal ja dál.
8	Mo dološ áigge johte?	Mii geahččat boares dinggaid ja geahččalit áddet mo dat leat geavahuvvon. Oahppit muitalit maid leat ruovttus gullan. Mainna áhkut/ádját ja máttaráhkut/-ádját elle. (fidnut, dáhpáhusat, sohkamualusat)
9	Mo dološ áigge stohke ja vázze skuvlla?	Mii oahppat muhtun máidnasiid, myhtaid ja muitalusaid. Ráhkadir álkes rollaspealuid daid vuođul.
10	GEOGRAFIJA	Oahppat sáni geografija
11	Min guovlu	Oahppat čállit iežas báikki nama.
12	Min suohkan/ gielda	Oahppat iežas suohkanmearkka.
13	Eanadagat	Oahppat makkár eanadagat leat mis Sámis.
14	Miessemánu 17. beaivi	Oahppat Norgga leavgga ivnniid.
15	Barggut siste	Oahpásmuvvat iešguđet lágan bargguide, maid siste barget
16	Barggut olgun	Oahpásmuvvat iešguđet lágan bargguide, maid olgun barget
17	Media	Oahppat makkár iešguđetlágan mediat leat
18	Sámi áviissat ja bláđit	Diehtit makkár sámi áviisat mis leat Sámis.
19	Girjerádju	Diehtit gos girjerádjusat leat du guovllus. Fitnat skuvlagirjerájus.

METODALAŠ OASSI

s. 7 Bures boahtin skuvlii.....	16
s. 7-8: Mii álgit skuvlii	18
s. 9-10: Njuolggadusat.....	19
s. 12-13 Fáddarat.....	22
s. 14 - 15 Skuvllas oahppá ollu	23
s. 16 – 17 Skuvlageaidnu	25
s. 18 – 19 Olgoskuvla	28
s. 20 - 21 Mun.....	30
s. 22 – 23 Riegádanbeaivi	31
s. 24 – 25 Bearaš.....	32
s. 25 – 26 Mu sohka.....	35
s. 28 – 29 Ráfi	36
s. 30 – 31 ON-beaivi	38
s. 32 – 33 Mun liikon stoahkat	40
s. 34 – 35 Mun máhtán	41
s. 36 – 37 Mu orrunsadji.....	42
s. 38 - 39 Juovllat	43
s. 40 – 41 Juovllat ovdal	44
s. 42 – 43 Juovllat dán áigge.....	45
s. 44 – 45 Ođđa jahki	46
s. 46 – 47 Jahki ja mánut	47
s. 48 – 49 Sámi jahkeáigodagat	47
s. 50 – 51 Sápmelaččat	49
s. 52 – 53 Sápmelaččat miehtá Sámi	49
s. 54 – 52 Sámi álbmotbeaivi.....	52
s. 56 – 57 Dološ áigi.....	54
s. 58 – 59 Dološ fievrut	55
s. 60 – 61 Dološ skuvla ja duhkorasat	56
s. 62 – 63 Geografiija.....	57
s. 64 – 65 Min guovlu	59
s. 66 – 67 Min suohkan/gielda	60
s. 68 – 69 Eanadagat.....	61
s. 70 – 71 Miessemánu 17. beaivi	62
s. 72 – 73 Barggut siste.....	66

s. 74 -75 Barggut olgun.....	67
s. 76 – 77 Media	68
s. 78 – 79 Sámi áviissat ja bláđít.....	70
s. 80 – 81 Girjerádju	71

Bures boahtin skuvlii (s.7)

Kapihtala ulbmilat:

- sátnádit gažaldagaid servodatfágalaš fáttáid birra, reflekteret ja searvat fágaságastallamiidda daid birra
- buktit ovdamearkkaid dasa mo olbmuin leat iešguđetlágan oavilat, ahte iešguđetlágan olbmuid deaivvadeamit sáhttet leat sihke addevaččat ja riidovuložat, ja ságastallat empatiija ja olmmošárvvu birra

Mávssolaš doahpagat:

- oadjebasvuhta ja skuvlaloaktin
- oahppan ja stoahkan
- ovttasbargu

Ságastallanfáttát:

- makkár vuordámušat dus leat skuvlii
- maid don hálidot oahppat
- maid sáhttá bargat/dahkat skuvllas
- masa illudat buot eanemus
- lea go oktage muitalan movt lea vázzit skuvllas

Geavatlaš doaimmat vuosttaš skuvlabeaivve:

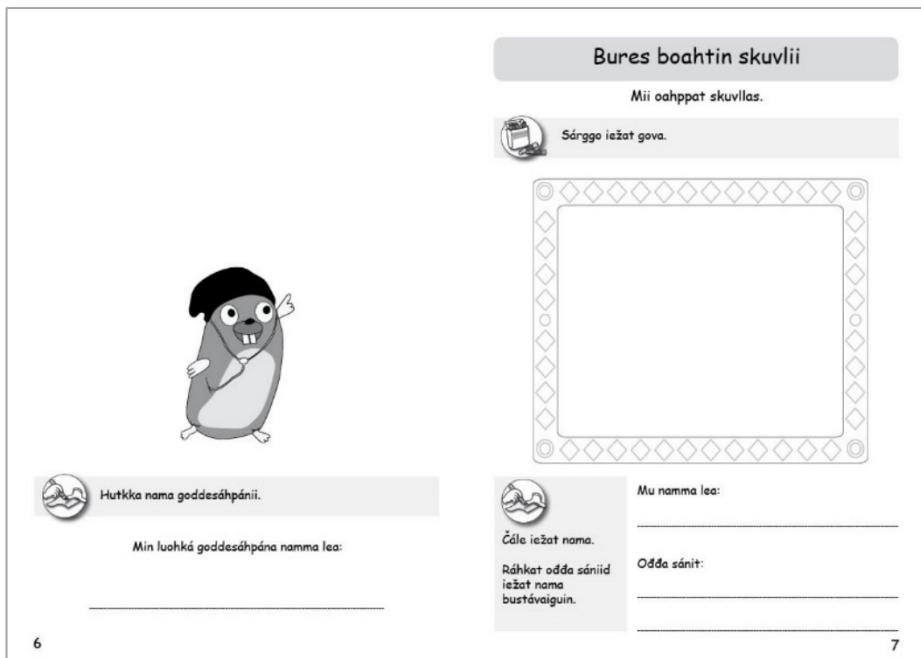
Bija visot maid dárbbasha oahpaheaddji beavdde ala: bliánttaid, sihkoniid, ivnniid, čállingirjiiid ja teakstagirjiiid.

- Čále távvalii/dihtoriili/smartboardii “Bures boahtin skuvlii” ja buot ohppiid namaid.
- Bija bevddiid nu go galget.
- Juohkehaš gávdna iežas saji ja oažu nammagalbba go oahpaheaddji čuorvu nama.
- Ráhkat nammagalbbaid maid henje čeabet birra dahje maid bidjá bevddiid ala.
- Nammagalbbaid maid bidjá hilduide, bivttashilduide, girjeolgoža girjiiide.

- Fáddarat sáhttet ráhkadir goartta juohke oahppái mas čuožžu “Bures boahtin skuvlii.” Sáhttá hervet govain, hearvabáttiin dahje nugó háliida.

Praktikhalaš aktivitehtat/ bargoevttohusat:

- Ráhkadir nammagova, maid henje seaidnái dahje luohkkálanja uksii olggobeallái. Das sáhttá leat govva dahje beare tevdnet juohkehaš iežas.
- Nammagovva šaddomuora hámis, juohke mánná tevdne šattu masa liiko ja čállá iežas nama dasa ja de henje šattu šaddomurrii.
- Nammagovva mas leat dievva beaivelottit girdimin almmis. Oahppi čállá iežas nama beaivelotti nala ja liibme dan albmái.
- Nammagovva mas leat dievva balloonjat
- **Boasta mii illudahttá:** Konvoluhtta masa oahppi čállá iežas nama ja ivdne fiinna gova. Henget konfaluhtaid seaidnái ja oktii vahkkus galgá čállit reivve dahje tevdnet fiinna gova mii illudahttá du ja du skuvlavelja/-oappá. Ráhkadir listtu geasa galgá čállit.

			<ul style="list-style-type: none"> - Ráhkadir birccu mat lea positiiva sánit ja mat illudahttet. Sáhttet ráhkadir guokte birccu, nubbi bircu mii illudahttá skuvlabarggu ektui ja nubbi mii fas movttiidahttá oahppi muđui.
			<ul style="list-style-type: none"> - Dárbašat mielkekartonggaid, ivdne báhpira, liimma, skárriid ja ivdnenbiergasiiid.
			<ul style="list-style-type: none"> - Dá lea vel ovdamearka: ivdne ruoksadin ovttu siiddu ja čále nama dasa, ivdne fiskadin ja čále lávlaga maid mánná liiko, ivdne alidin ja čále makkár ealli mánná liiko, dan sáhttá dahkat ruovttus jus háliida.

Neahttabargobihtát:**1. luohká kapihtal 1: [Skuvla](#)**

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1		Dál don leat álgán skuvlii ja galggat lihkkat juohke skuvlabeaivvi ja boahtit skuvlii. Don oačut ođđa olbmáid, ođđa bargosaji ja bargobáikki. Don deaivvat ođđa olbmuid dál, ođđa oahpaheaddji. Gávnnatgo govas Elle? Elle lea čállán nama iežas skuvlalávkii.
Siidu 2		Ráhkcat nammagalbba

Mii álgit skuvlii (s. 7-8)**Kapihtala ulbmilat:**

- ráhkadir bajilgova mii čájeha makkár norpmat gusket olbmuid gaskavuođaide, ja čilget norpmaid rihkkuma váikkuhusaid
- hábmet ja čuovvut servvoštallannjuolggadusaid ja oassálastit skuvlaservodaga demokráhtalaš mearrádusain

Ságastallanfáttát:

- Dál dus leat ođđa skuvlaolbmát ja don fertet leat siivui sin vuostá. Móvt galggat láhttet iežat olbmá vuostá?

Mávssolaš doahpagat:

- skibir
- ustit
- olmmái

Mii álgit skuvlii
Skuvillas lea somá.

Mu oahpaheaddji namma lea:

_____

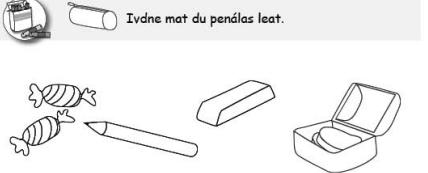
Ivdne mat du luohkkálanjas leat.

Mu skuvlla namma lea:

_____

Ivdne mat du penálas leat.

8 9

Njuolggadusat (s. 9-10)

Kapihtala ulbmilat:

- ráhkadir bajilgova, mii čájeha makkár norpmat gusket olbmuid gaskavuođaide, ja čilget norpmaid rihkkuma váikkuhusaid

Mávssolaš doahpagat:

- njuolggadus

Ságastallanfáttát:

- Manin njuolggadusat leat nu dehálačcat?
- Manin mii eat sáhte dahkat nu go mii háliidit?
- Manin mii dárbašit njuolggadusaid luohkkálanjas?
- Makkár njuolggadusat berrejít leat luohkkálanjas?
- Maid mii fertet dahkat nu ahte buohkain lea buorre ja dohkálaš skuvladilli?
- Makkár njuolggadusat galget leat luohkkálanjas?
- Fuomášit makkár njuolggadusat hábmejit ja muddejít oktavuođa min olbmuid gaskka ja ságastallat mii dáhpáhuvvá ja makkár čuovvumušat šaddet go rihkku njuolggadusaid/norpmaid.

Njuolggadusat

boddu

ovttas

soabdit

Skuvillas leat njuolggadusat. Go mii čuovvut njuolggadusaid, de buohkain lea buorre dilli.

10 11

Praktikhalaš doaimmat:

Hárjehallat mo láhttet iešguđet sajiin skuvllas. Mo jearrat lobi, mo vázzit hivssegii, mo bassat gieđaid. iešguđet njuolggadusaid sáhttá áinnas gilvit nu ahte juohke vahkus bargá diho njuolggadusain.

Njuolggadusat

Njuolggadusat mitalit mii lea riekta ja mii ii leat riekta.

 Ivne gova ja bija rieggá daid ohppiid birra geat dahket riekta.

Njuolggadusat

  Čále dahje tevdne makkár njuolggadusat min luohkás leat luohkkálanjas.

10
11

Neahttabargobihtát:

1. luohká kapihatal 2. Dábit

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1 Olbmát		Deaddil ohppiid, geat barget riekta.
Siidu 4 Njuolggadusat siste		Deaddil ohppiid, geat barget riekta
Siidu 5 Olgun		Čále maid liikot bargat olgun.

Siidu 6 Njuolggadusat		Bija dávvalii njuolggadusaid
Siidu 7 Olgun		Merke giig bargá boastut
Siidu 8 Olgun		
Siidu 9 Ovddasvástádus		Veahket ortnetoahppi juohkit girjjiid
Siidu 10 Ovddasvástádus		Veahket ortnetoahppi su doaimmaiguin

Fáddarat (s. 12-13)

Kapihtala ulbmilat:

- sátnádit gažaldagaid servodatfágalaš fáttáid birra, reflekeret ja searvat fágaságastallamiidda daid birra

Praktikhalaš doaimmat:

- Lágidit fáttarbeivviid
- Beaivvit go fáttarluohkát deaivvadit, olgobeaivvit, čuoiganbeaivvit
- Muitalusbottut ovttas fáttarluohkáin
- Fásta deaivvadeamit juohke mánu, fitnat girjerájus, gilišiljus, murjentuvra

12

13

Fáddarat

Mun lean oadjebas skuvllas.

 Čále iežat fáddara nama, liibme su gova dahje tevdne fáddara.

Mu fáddara namma lea:

Tevdne maid fáttar galgá bargat ja man siivui son galgá leat.

13

12

22

Unicef-siiddut:

<https://www.unicef.no/barn-og-unge/til-deg-som-er-fadder> (buorit bargobihttáárvalusat)

© ABC-Company E-skuvla ja Inger-Biret Vasara-Hammare Sara..

22

Skuvllas oahppá ollu (s. 14 – 15)

Kapihtala ulbmilat:

- sátnádit gažaldagaid servodatfágalaš fáttáid birra, reflekeret ja searvat fágastallamiidda daid birra

Ságastallanfáttát:

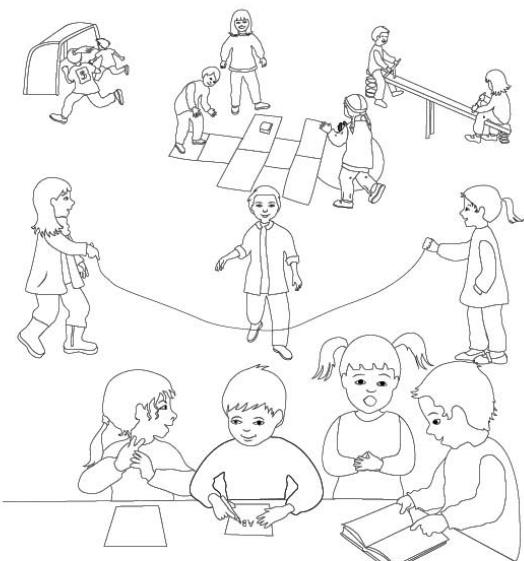
- Skuvla lea oahposadji, gos leat skuvlananjat, skuvlašillju, oahpaheaddjilatnja, skuvladiibmu ja ollu eará.
- Maid mii berret váldit miede skuvlii juohke beaivvi?

Skuvllas oahppá ollu

Skuvllas leat ollu doaimmat.

 Masa don illudat buot eanemusat skuvllas? Ivdne.

 Tevdne maid don válddát fárrui skuvlii.

 Sárggo sárgá dohko gosa dinggat gullet.

Skuvla

Ruoktu

14   15

Praktikhalaš doaimmat:

- Čuohppat aviissain ja bláđiin maid dárbbaša skuvllas vai oahppá.
- Oahpásmuvvat skuvlla sierralágan lanjaide.

Neahtabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 1: [Skuvla](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 3		Bija stohpogálvvuid skuvlatnji.
Siiddut 4-9		Veahket mánáid gávdnat rievttes skuvlalanjaid

1. luohkká, kapihtal 2. [Dábit](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 2 Skuvla		Mat diŋggaid gullet skuvlii ja mat ruoktot?
Siidu 3 Penála		Mat diŋggat gullet penálíi?

Skuvlageaidnu (s. 16 – 17)

Kapihtala ulbmilat:

- Geavahit lohkama ja šláddjema metodaid álkes servodatfágalaš iskkademiin, ja ovdandivvut álkes cealkagiid meriid ja sturrodaga birra diagrámmain ja tabeallain

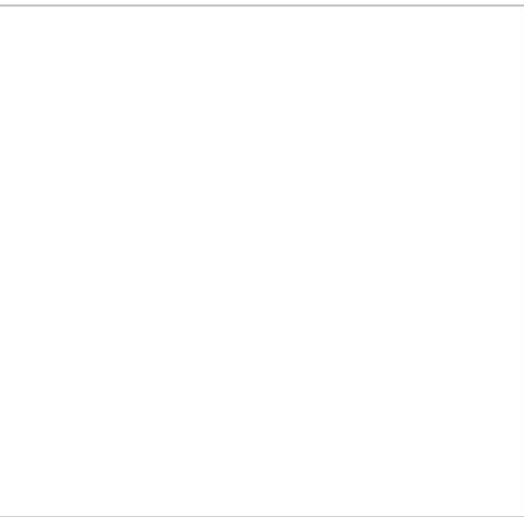
Oahppanulbmilat:

- Máhttit ja dovdat johtolatnuolggadusaid mat leat dehálaččat lagasbirrasis
- Ipmirdit johtolatgalbbaid, mat leat dehálaččat lagasbirrasis
- Máhttit árvvoštallat, guorahallat, diehtit makkár johtolatdilit leat váralaččat ja makkárat fas oadjebasat

Skuvlageaidnu

Movt don boadát skuvlii?

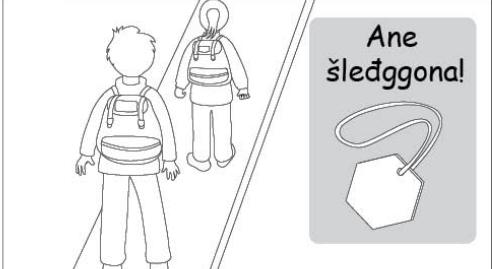
 Tevdne ja ivdne movt don boadát skuvlii. Sáhtát maid čuhppat áviissain goavid ja liibmet daid dásá.

 Čále ruvttui galle johtolatmearkka gávnнат govas.

 Sárggo šleđgoniid rievttes sadjái govas.

Ane šleđgona!

16

17

Fágadieđut:

Doahttalit, árvvusatnit ja ipmirdit njuolggadusaid. Reflekteret, čájehit huva ja njuolggadusaid ipmárdusa. Johtolatoahpahusa váldun leat gildosat, gohčumat ja njuolggadusat.

Doaimmalaš skuvlamánát – fáktadieđut:

- Servodatovdáneapmi lea dahkan ah te ollu mánát eai olus lihkät
- Mánát leat unnán aktiviteahtas
- Váhnemat dolvot badjel 40 % mánain skuvlii vuodđoskuvllas.
- 10-jahkásacčat čohkkájít gaskamearálaččat badjel 10 diimmu juohke beaivvi.
- Dearvašvuodđaeiseválddit ávžžuhit juohke beaivve vázzit diibmobeali jođánit. Juohke beaivve galggašii lihkadir juoga láhkai. Gč. www.aktiveskolebarn.no

Praktikhalaš barggut:

- Vázzinbálggis johtolagas: Ráhkadir bálgá nu ah te besset hárjehallat johtolaga. Lea buorre válljet oanehis ja váttes báikkiid.
- Ráhkät bargguid ja bargobihtáid: ivdne olgeš gieđa, dovddat go galbba, main hárjehallet njuolggadusaid, galbbaid, sihkkarvuoda ja rievttes láhttema johtolagas.
- Johtolatáican: Ráhkät áicanbargobihtáid go lehpet vázzintuvrras.
- Oahppit galget fuomášit báikki gos sáhttá dutkat ja guorahallat makkár johtolat lea, gokko orru oadjebas ja gokko orru váralaš.
- Eará háve sáhttá ges guorahallat ja guldalit jienaid ja daid registeret.

Lohkat johtolagas:

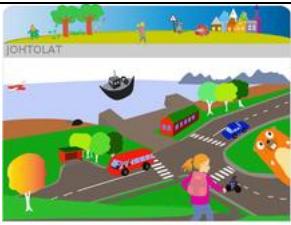
Gávnna fas buori báikki gos sáhttá guorahallat ja dutkat gallis vázzet, gallis sihkkelastet, gallis hoiget mánnáskearru, gallis vudjet biillain ja galle beatnaga oidnojit.

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 3: [Johtolat](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1		Deaddil sierra johtinvugiid
---------	---	-----------------------------

Siidu 2		Oza ruvttodagas johtinvugiid:
Siidu 3		Bija govvii johtolatmearkka, mii heive
Siidu 4		Bija govvii johtolatmearkka, mii heive
Siidu 5		Bija johtolatčuovggaid rievttes sajiide. Bija sániid rievttess ruvttuide.
Siidu 6		Guldal maid mánát smihttet johtolagas. Merke jurddašitgo sii riekta vai boastut.
Siidu 7		Bija manjebenjii mánáid, geat leat rievttes láhkai sihkkarastojuvvon.
Siidu 8		Bija šleđggoniid rievttess sadjái

Olgoskuvla (s. 18 – 19)

Kapihtala ulbmilat:

- Válldahit eanadathámiid, geavahanguovlluid ja báikkiid suokkardemiin eanadaga skuvlla ja ruovttu lahka, ja geavahemiin sámegiel ja dárogiel namahusaid daidda
- hábmet ja čuovvut servvoštallannjuolggadusaid ja oassálastit skuvlaservodaga demokráhtalaš mearrádusain
- ráhkadit bajilgova mii čájeha makkár norpmat gusket olbmuid gaskavuođaide, ja čilget norpmaid rihkkuma váikkuhusaid

Ságastallanfáttát:

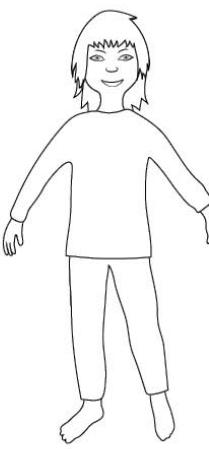
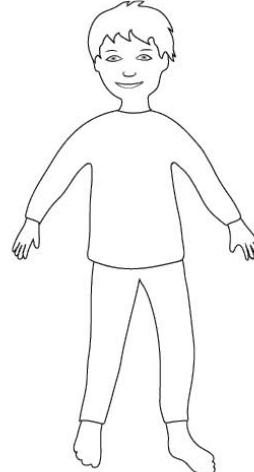
- Movt galgá gárvodit go vuolgá olggos čakčat?
- Go vuolgá meahccetuvrii skuvllain ferte jurddašallat makkár biktasiid váldá mielde, maid áigu bassit dolas ja makkár niessti váldá mielde.
- Makkár njuolggadusat leat go mii eat leat skuvlalanjas? Vaikko mii leat tuvrras lea skuvlaáigi. Ferte leat jegolaš oahpaheaddjái ja lea dehálut muitalit gosa manná,

Olgoskuvla

Olgoskuvlii mii gárvodit dálkki mielde.

  Odne Elles ja Lásse lea olgoskuvla. Čuohpa gárvvuid sudnuide čuohppanárkkas. Liibme daid sudno ala.

  Maid Elle ja Lásse váldiba mielde olgoskuvlii? Čuohpa goväid čuohppanárkkas ja liibme daid dola birra.

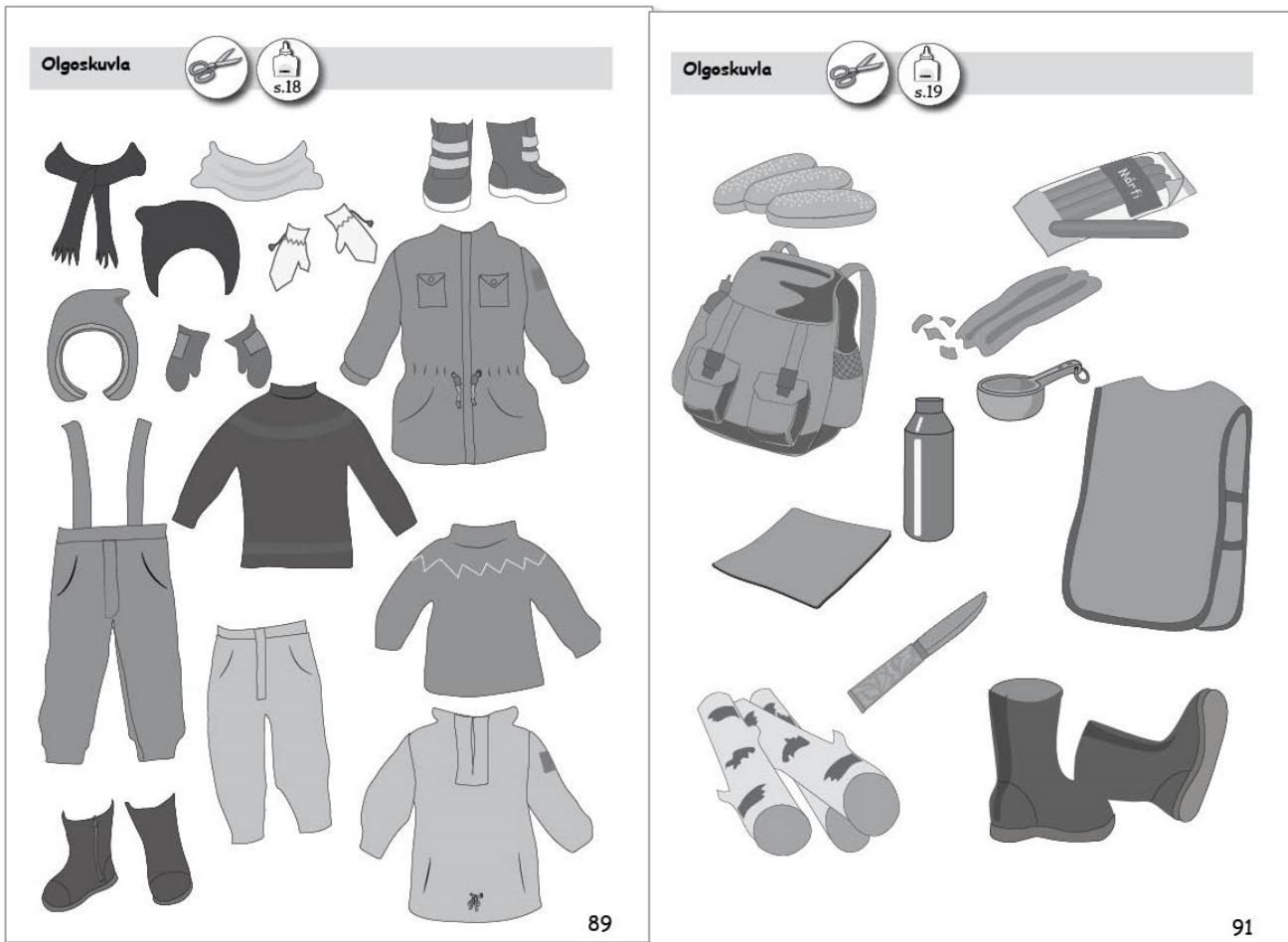

go lea tuvrras.

- Ferte álot vázzit fárrolaga.
- Mo mii jurddašit sihkarvuoda tuvrras?
- Ráhkadir njuolggadusaid tuvraide. Mannat čađa njuolggadusaid álot ovdal go vuolgá tuvrii.

Čuohppanárkkat siidduin 89 ja 91:

Praktikhalaš doaimmat:

- Fitnat tuvras ovttas fáttarluohkáin jus dat heive.

Mun (s. 20 – 21)

Kapihtala ulbmilat:

- sátnádit gažaldagaid servodatfágalaš fáttáid birra, reflekeret ja searvat fágaságastallamiidda daid birra

Ságastallanfáttát:

- Ovdanama, goarggu ja gaskanama birra.
- Diedát go don iežat olles nama?
- Stoaga bustávaiguin mat leat du namas. Omd: Inger – rei – nie – geri jnv. Šaddet máŋgalágan sánit.
- Čuohppat áviissain bustávaid mat leat oahppi namas ja goarggus.
- Čále iežat namaid ruvttui
- Čále nama, goas leat riegádan ja geaiguin orut ovttas
- Mii leat iešguđetláganat

Mun

 Čále iežat birra. Jeara veahki ruovttus.

Mu namma:

Goas mun lean riegádan:

Dáguin olbmuiguin mun orun ovttas:

 Sárggo juoidá, mas beroštat.

Mu olles namma lea:

 Juohkehaččas lea namma ja goargu. Muhtumiin lea maid okta dahje máŋga gaskanama.

Diedát go don olles iežat nama?

Čále iežat nama dása.
Ráhkat dasto ođđa sániid iežat nama bustávaiguin.

Ođđa sánit:

---

20 21

Lihkadit: Printet alfabehta bustávaid A4-báhpáriidda ja de oahppit njuikot iežaset namaid bustávaid mielde. Bustávaid sáhttá maid heangut seaidnái ja de galget fitnat doškemin rievttes bustávaid.

Neahttabargobihtát:

Kapihtal 4: Mun

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1		Čále iežat namaid.
Siidu 2		Čále eanet iežat birra

Riegádanbeaivi (s. 22 – 23)

Kapihtala ulbmilat:

- sátnádit gažaldagaid servodatfágalaš fáttáid birra, reflekeret ja searvat fágaságastallamiidda daid birra
- oahppat doahpagiid ovddeš áigi, dološ áigi, dála áigi ja boahtte áigi iežas ja iežas bearraša oktavuoðas

Dehálaš doahpagat:

- riegádanbeaivi
- beaivi ja mánnu

Ságastallanfáttát:

- Juohkehačcas lea riegádanbeaivi
- Galle mánu lea jagis?
- Cállit riegádanbeaivvi muiatalusa ovttas ja juohkehaš tevdne gova muhtun riegádanbeaivvi birra
- Ráhkadit riegádanbeaivvikaleandara dahje riegádanbeaivveráiddu, hearge-/skohterráiddu, mas leat 12 reaga. Bidjet juohke rehkii mánu nama ja dasto bidjet mána nama goas juohkehačcas lea riegádanbeaivi. Sáhttá maid merket gávcci jahkeáigodaga reagaid vuolábeallái.

- Ráhkadir seaidnegovvan riegádanbeaivekaleandara ja henget skuvlalatnji
- Merke iežat riegádanbeaivvi kaleandarii

Mu riegádanbeaivi

 Goas dus lea riegádanbeaivi? Tevdne makkár luondu lea dalle. Čále mánu nama ja iežat riegádanbeaivvi.

Lihkku beivvin!

22

Juhkehačcas lea riegádanbeaivi. Merke kaleandarii goas du riegádanbeaivi lea.

RIEGÁDANBEAIVEKALEANDRAR

Ođđajagemánnu	Guovvamánnu	Njukčamánnu																																																																																																									
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
Cuonómánnu	Miessemánnu	Geassemánnu																																																																																																									
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
Suoidnemánnu	Borgemánnu	Čakčamánnu																																																																																																									
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
Golggotmánnu	Skäbmamánnu	Juovlamánnu																																																																																																									
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																					
29	30	31																																																																																																									

Neahtabargobihtát:

Kapihtal 4: Mun

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 3	 <p>Deaddil balloonjaid. Deaddil dan manjá iežat riegádanbeaivvi kaleandaris.</p>
---------	--

Bearaš (s. 24 – 25)

Oahppoulbmilat:

- ságastallat iešguðetlágan bearašmálliid birra ja bearraša ja fulkkiid oktavuodðaid ja doaimmaid birra

Doahpagat:

- bearaš, oabbá, viellja, eadni, áhči, áhkku, áddjá

Ságastallanfáttát:

- Makkár stobus don orut
- Makkár ásodagain orrot olbmot
- Geat orrot doppe gos don orut?

Mu bearaš

 Sárggo geaiguin don orut oyttas.

 Oza sániid!

eadni	áhči	áhkku	áddjá	oabbá	viellja
b	á	á	h	k	k
u	h	o	a	b	b
l	č	e	a	d	n
g	č	á	d	d	j
v	i	e	l	l	j
				á	k

 Sárggo gova eara bearrašis.

24
25

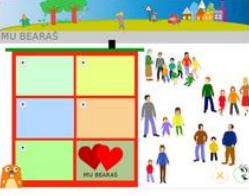
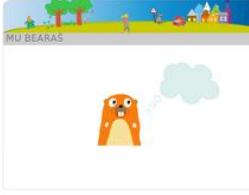

Iešguðetlágan bearrašat:

Mis leat mánjgalágan bearašmállet. Bearrašis soaitá dušše okta váhnen dahje guokte váhnema ja mánát. Muhtun bearrašis lea maid áddjá ja áhkku seammá stobus, dahje bearrašis leat guokte dievddu dahje guokte nissonolbmo váhnemin. Muhtumiid váhnemat leat earránan ja ráhkidan odða bearrašiid, nu ahte mánát soitet gullat guovtti bearrašii.

Neahttabargobihtát:**1. luohkká, kapihtal 4: Mun**

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 6		Deaddil bearashahtuid namahusaid bustávvaruvttodagas.
Siidu 8	 	Guldal ja bija ásodagaide rievttes bearrašiid.
Siidu 9		Dáppe ássá du bearashaš. Gease deike nu galle eatni, áhči, máná, áhku ja ádjá go din ruovttus áasset.
Siidu 10		Jurddašallet makkár bearashaš Pippi Nallesuohkus lea? Naba Albert Åbergas? Naba Bamses?

Mu sohka (s. 26 – 27)

Ságastallanfáttát:

- makkár fuolkkit mis leat?

Doahpagat:

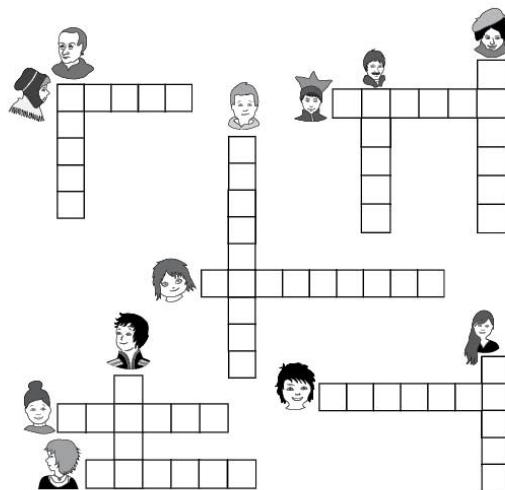
- eadni, áhči,
- viellja, oabbá,
- eanu, muottá, goaski,
- eahki, čeahci, siessá,
- áhkku, áddjá,
- ipmi, máhka,
- vilbealli, oambealli.

Mu sohka

Deavdde fuolkenamahusaid ruvttuide.

Čále galle iešguðetlágan
fuolkki dus leat:

Áhči bealde:

čeahci _____

eahki _____

siessá _____

oambealli _____

vilbealli _____

Eatni bealde:

goaski _____

muottá _____

eanu _____

oambealli _____

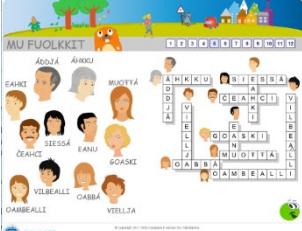
vilbealli _____

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 4: Mun

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

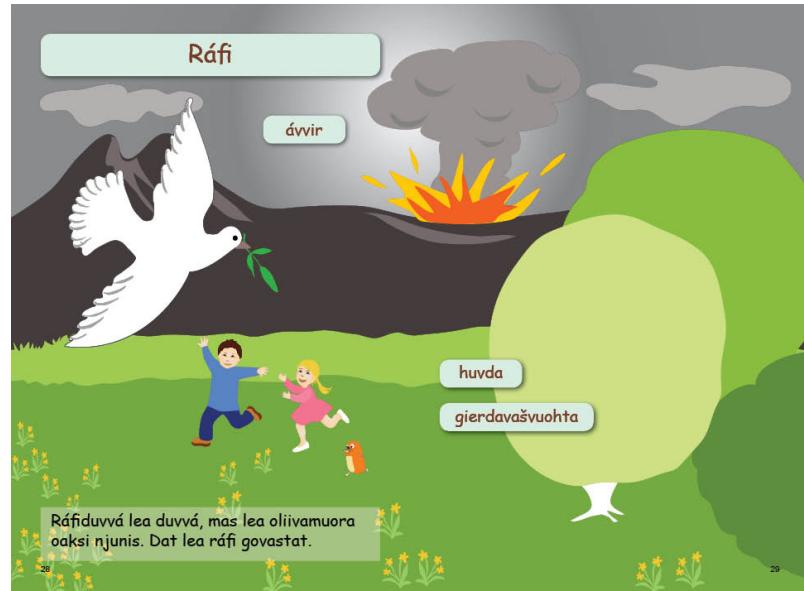

Siidu 5		Deavdde fulkkiid namahusaíd ruossut rássuhii
Siidu 11		Deavdde sohkamurrii iežat fulkkiid namaid.

Ráfi (s. 28 – 29)

Dehálaš doahpagat:

- ávvir
- huvda
- gierdavašvuhta
- ráfi
- soabadit

Ságastallanfáttát:

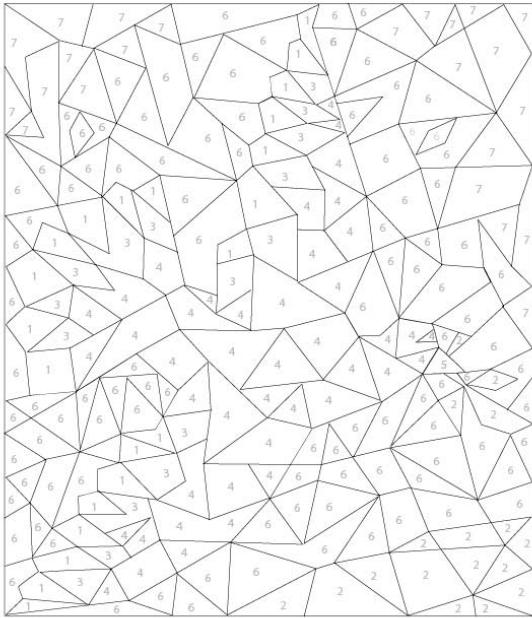
- Maid mearkkaša ráfi min máilmnis?
- Makkár mearkkat leat ráfi mearkkat?

Praktikhalaš doaimmat:

- vilges silkebáhpáris čárvut unna spáppažiid, maid liibmet stuorra ivdnebáhpárii, masa lea tevdnejuvvon ráfiduvvá. Eará ivnnat silkebáhpáris čalmmi ráhkadit.

Ráfi málmmis

Mii dán govas lea? Ivdne ná:
 1. sáhppes ránes 2. ruoná 3. čuvges ránes 4. vielgat
 5. čuvges ruškat 6. čuvges alit 7. sáhppes alit

28

29

 Čále dása sáni "ráfi" ja eará mii rafái gullá.

 Tevdne juoidá mii gullá rafái.

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 5: [ON](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 4	 <p>Čále juoidá, mii gullá rafái. Bija vel gova, mii dasa heive.</p>
---------	---

ON-beaivi (s. 30 – 31)

Fáktadieđut: ON-beaivi lea golggotmánu 24. beaivi. Ovtastahtton našuvdna lea máilmiviidosaš organisašuvdna, mii vuođđuduvvui USA:s 1945.

Praktikhalaš aktiviteahtat:
Leavggat : Oahppit ráhkadir seaidnegova, masa sárgot iešguđet leavggaid maid dovdet.

Mii dollet nubbi nuppi gihtii:

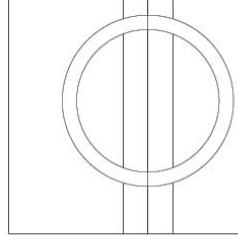
Tevdnet ja ivdnet eananspáppa stuora árkii. Juohke oahppi tevdne máná, mii geige gieđaid njuolga olggos guvlui, sáhttet maid ivdnet ja tevdnet ieš guđet guovllu biktasiid mánáide. Čuohppat govaid ja liibmet daid birra eananspáppa.

ON-beaivi

Ovtastuvvan našuvnnaat lea sierra beaivi. Dat lea golggotmánu 24. beaivi. Das lea maid sierra leavga. Ivdne Sámi leavgga.

Ivdne Sámi leavgga.

Ivdne mánáid, geat leat giehtalagaid eananspáppa birra.

30 31

Neahttabargobihtát:1. luohkká, kapihtal 5: [ON](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1		Dovddatgo ON-leavgga?
Siidu 2	 	Bardde bihtáid, nu ahte ihtá ON-leavga. (Liŋkkain sáhttá bidjet ruvtto sisárgáid oidnot, de bargobihttá šaddá álkit.)
Siidu 3		Ráhkut iežat leavgga.

Mun liikon stoahkat, s. 32 – 33

Ságastallanfáttát:

- mo don liikot stoahkat?
- makkár stohkosis sáhttet buohkat leat mielde?
- makkár stohkosa don liikošit oahpahit earáid du luohkás

Praktikhalaš doaimmat:

- stohket ovttas odđa stoahkama
- stoaga bottus skuvlaoappáin dahje -vieljain, geainna it leat ovdal stoahkan

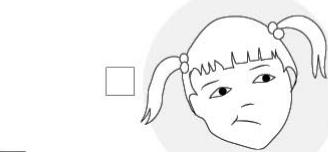
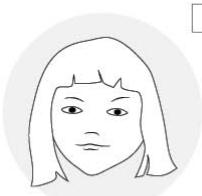
32

33

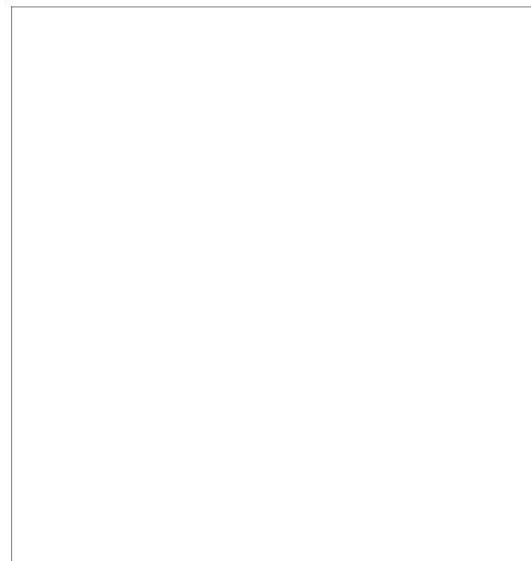
Mun liikon stoahkat

Makkár mun lean go in beasa mearridit stohkosa?
Merke.

Sárggo stoahkama, masa liikot ja maid hálividččet oahpahit luohkkái.

32

33

Stoahkamat:

http://www.samimuseum.fi/maahisweb/sapmi/sa_leikkeja.html

Girjjálašvuohta: Haldis Balto: Vulgot stoahkat

Mun máhtán (s. 34 – 35)

Ságastallanfáttát:

- masa don leat čeahppi?
- maid máhtát bureš?
- maid min luohkká lea čeahppi dahkat?
- mo čeahppu muhtun doaimmas?

Fuomáš: stivre mánáid ságastallat beare positiiva beliid birra.

Mun máhtán

Juhkehaš máhttá juoidá.

Sárggo sárgá čuoggás čuoggái.

Tevdne ja čále maid don máhtát.

10,1 2
3 4
5 6
7 8
9

34 35

Praktikhalaš doaimmat:

- guoktásiid guoktásiid oahpahis nubbái juoga doaimma

Neahttabargobihtát:**Kapihtal 4: Mun**

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 4	 <p>Sirdde sániid rievttes ruvttuide. Maid don máhtát?</p>
---------	---

Mu orrungsadji (s. 36 – 37)**Ságastallanfáttát:**

- gos sahttá orrut: viesus, dálus, geardeviesus, ráidoviesus, lávus.
- leatgo muhtumiin mánga ruovttu? omd. johtisápmełaččain, dahje mánáin geat muhtumin orrot eatni ja muhtumin áhči luhtte

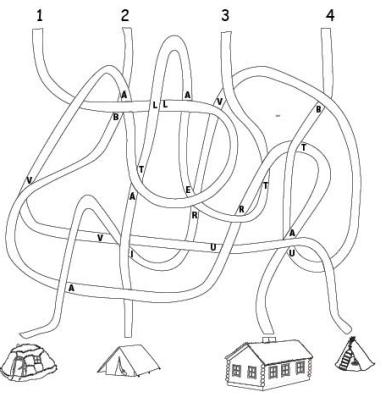

Mu orrungsadji

Mii orrut mággalagan viesuin.

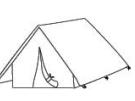
 Gosa dolvot bágát 1, 2, 3 ja 4? Čoakke bustávaid bágán. Čale viesuid namaid vuolabeallai.

1   2   3   4

1 _____ 3 _____
2 _____ 4 _____

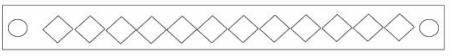
 Makkár viesuin mun láven orrut? Ivdne.

 Tevdne iežat orrungsaji.

Mu čujuhus lea: _____

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 4: [Mun](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 7		Čále man čujuhusas ja makkár stobus don orut.
---------	--	---

Juovllat (s. 38 – 39)

Ságastallanfáttát:

- Adveantaáigi lea vuordináigi. Maid mii vuordit dalle?
- Mo min skuvllas ráhkkanit juovllaide?

Fáktadieđut:

Juovlamuorra: eallima muorra Edena gárdimis ja Jesus agálaččat ruoná muorran.

Juovlamuorajuolgi: doallá juovlamuora ceaggut, lea ruossa hámis muittuhan dihte ruossa.

Násti: Betlehem-násti láidestii golbma viisá Jesusa lusa.

Juovllat

Ivdne dinggaid, mat buktet midjiide juovladovduu.

Buorit juovllat!

Sárggo sárgá čuoggás čuoggái. Maid gávnna? Ivdne.

Juovllat ovdal (s. 40 – 41)

Ságastallanfáttát:

- Makkár juovllat ledje ovdal?
- Makkár biepmuid dalle borre?

Praktikhalaš doaimmat:

- Dovddatgo vuorrasat olbmo guhte sáhttá muitalit makkár juovllat ledje dološ áiggi dahje dalle go son lei unni
- Lohkat juovlamuitalusa omd. sáhpánráiddu birra, Durkkihanvári muitalusa

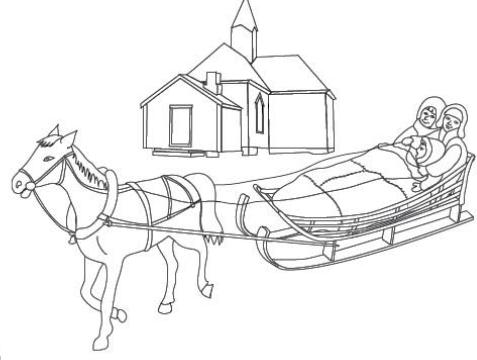
(Gáldu: J. Qvigstad ja Odd Mathis Hætta: [Reinflokken som ble til stein – et opphavssagn om Durkkihanvárr og Sárásuolu](#), Kautokeino historielag, Kulturminneåret 1997)

Juovllat ovdal

 Sárggo gova, mii heive Durkkihanvári muitalussii.

 Áhčči, eadni ja mánná leat mannamin girkui. Ivdne gova.

Ivdne ja bija ellide rievttes namaid.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

njálla oarri sáhpán buoidda albbas gumpe rieban geatki

40 41

Ovdal go kristtalašvuhta bodii Sápmái, de olbmot ávvudedje dálveáigejorggáldaga – ahte áigi jorggihič čuovgadut guvlui.

Juovllat dán áigge (s. 42 – 43)

Ságastallanfáttát:

- Maid mii borrat ja dahkat juovlaruohta?
- Mii lea rievdan doložis otnážii?

Praktikhalaš doaimmat:

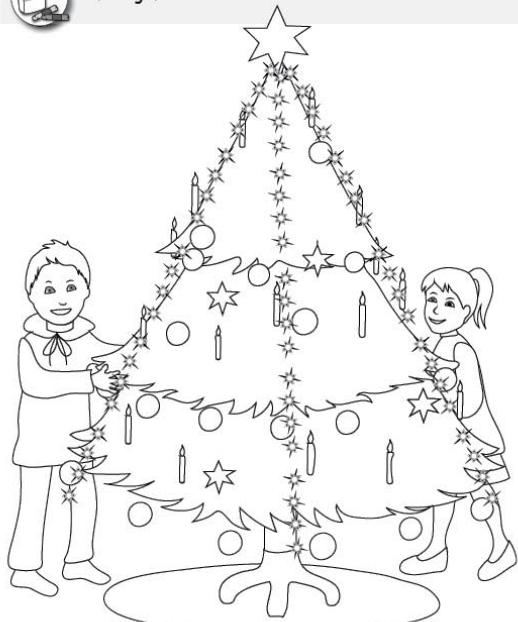
- ráhkadir juovlačinjaid
- ráhkadir juovlakoarttaid
- láibut

Dán áigge juovllat

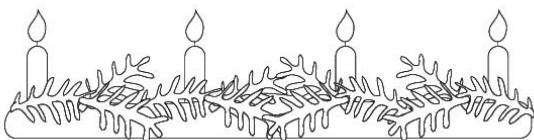
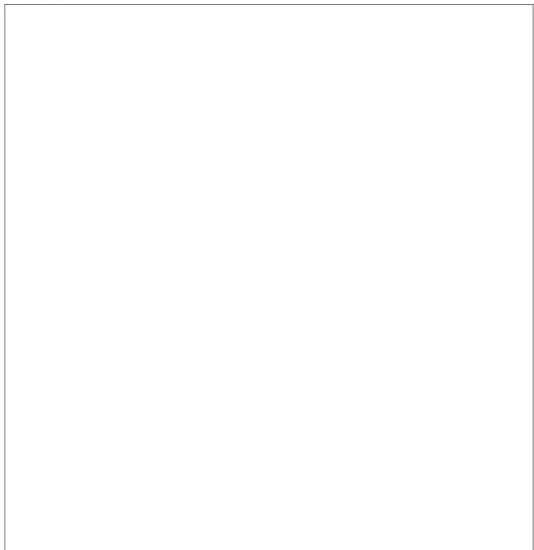
Ivdne gova.

42

Mo min skuvllas ráhkkanit juovllaide? Tevdne.

43

45

Oðða jahki (s. 44 – 45)

Ságastallanfáttát:

- Makkár vuordámušat mis leat oðða jahkái?
- Maid don áiggut dahkat oðða jagi?
- Juohkehaš berre bidjat veaháš ulbmiliid ja jurdagiid maid áigu dahkat

Praktikhalaš doaimmat:

- Lohkat galle mánu mis lea jagis, galle vahkku leat jagis ja galle beaivvi
- Ráhkadir 12 reaga maid skohter dahje heargi geassá, juohke rehkii gurpat, bidjat mánu nama

Oðða jahki

Sárggo čuoggás čuoggái. Maid góvnнат?

Makkár vuordámušat dus leat oðða jahkái?
Mii jagi áigge dáhpáhuvvá? Tevdne.

1.
2.
3.

4.
5.
6.

7.
8.
9.
10.

Buorre oðða jahki!

44

45

46

© ABC-Company E-skuvla ja Inger-Biret Vasara-Hammare Sara..

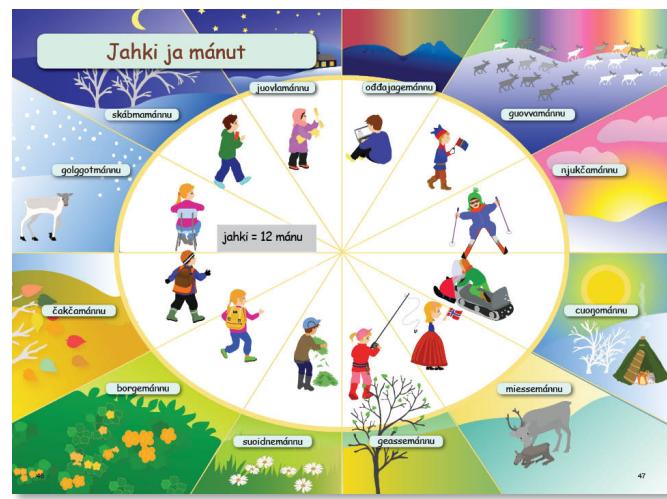
Jahki ja mánut (s. 46 – 47)

Ságastallanfáttát:

- man mánus don leat riegádan?
- maid dan mánus lea suohtas bargat?
-

Praktikhalaš doaimmat:

- Ráhkadir seaidnegova. Ráhkadir rieggá masa čállá ja tevdne juohke mánnui, maid juohke mánu sahttá dahkat iešguđet áigodagas, čallit mánu nama ja liibmet rieggái

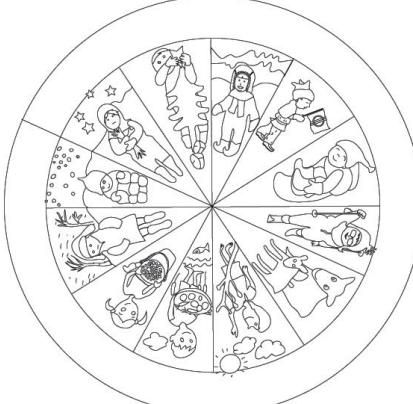

Jahki ja mánut

Jagis leat 12 mánu.

 s.93   s.46

Čále dahje čuohipa mánuid namaid čuohippanárkkas ja liibme daid kaleandarii. Ivđne mánuid.

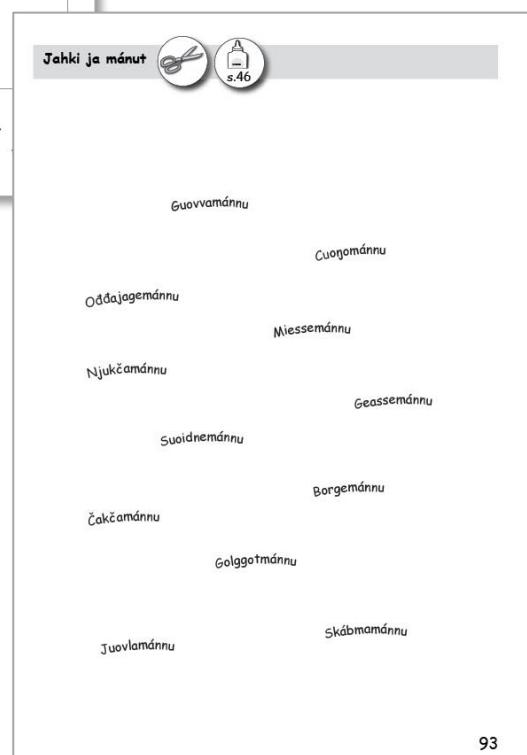
46

 Man mánnui liikot buoremusat? Tevdne maid dalle bargget.

 s.93   s.46

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

Čuohippanárka siiddus: 95

Sámi jahkeáigodagat (s. 48 – 49)

Ságastallanfáttát:

- Galle jahkeáigodaga leat Sámis?
- Sámi jahki álgá giđđat, manin?

Doahpagat:

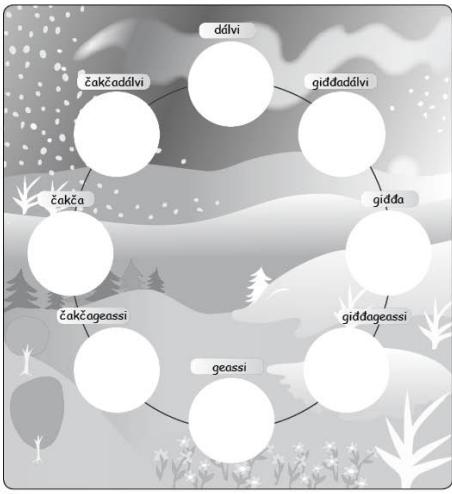
1. giđđa
2. giđđageassi
3. geassi (álgá suoidnemánuš)
4. čakčageassi
5. čakča
6. čakčadálvi
7. dálvi
8. giđđadálvi

Sámi jahkeáigodagat

Mis leat 8 jahkeáigodaga Sámis.

 s.95   Čuohippanárkkas ja liibme daid rievtes jorbadasaide.

48

Man jahkeáigodahkii don liikot eanemustá? Tevdne.

Jahkeáigodagat

 s.48

Faktadieđut: Seavdnjadeamos áiggi, čakčadálvi, gohčodedje ovdal skábman. Dán áigge ollugat gohčodit skábman fas dan áigodaga, go beaivváš ii badján.

Praktikhalaš doaimmat: Ráhkadit seaidnegova, masa čállá jahkeáigodagaid. Gasku gova bidjá njuola maid sahttá sirdit áigodagas nubbái.

Čuohippanárka siiddus: 95

Sápmelaččat (s. 50 – 51)

Ságastallanfáttát:

- Gos sápmelaččat orrot?
- Gii lea sápmelaš?

Praktikhalaš doaimmat:

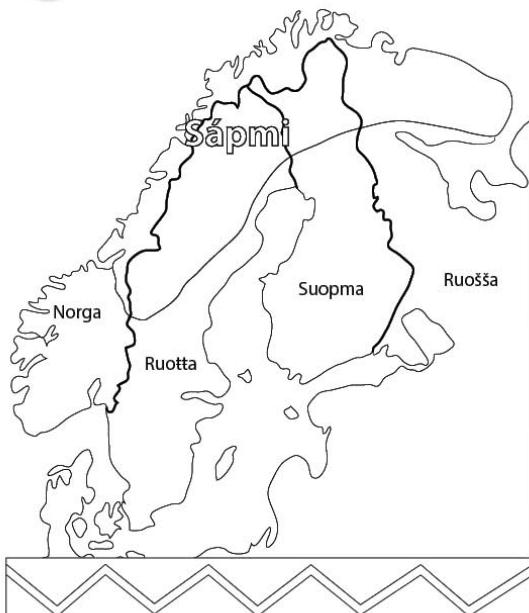
- Ráhkadir kártta mii čájeha gos sápmelaččat orrot

Sápmelaččat

Gos sápmelaččat orrot? Ivdne.

50

Mii du mielas dakhá olbmo sápmelažjan? Tevdne.

51

Sápmelaččat miehtá Sámi (s. 52 – 53)

Ságastallanfáttát:

- Mainna sápmelaččat barget iešguđet guovlluin: guollebividit, sámedikkis, skuvllas, boazodilis jna.
- Gos sápmelaččat orrot?
- Hupmat veaháš riikkarájjid birra
- Makkár váikkuhusat leat rájiin sámiide

Sápmelaččat miehtá Sámi

Praktikhalaš doaimmat:

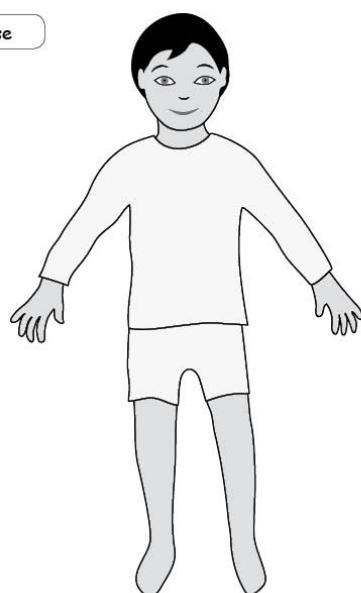
- Merket kártii gos Sápmi lea
- Tevdnet ja bidjat kártii iešguđet gávttehasaid ja čájehit gos sii orrot
- Ráhkadir váksaduvkii Sámi/davviríkkaid kártta ja go gii nu dadjá "Giron" de buohkat mannet Ruota beallái. Go gii nu dadjá Anár, de mannet Suoma beallái. Go daddjo Lujávri de Ruoša beallái.

Sápmelaččat miehtá Sámi

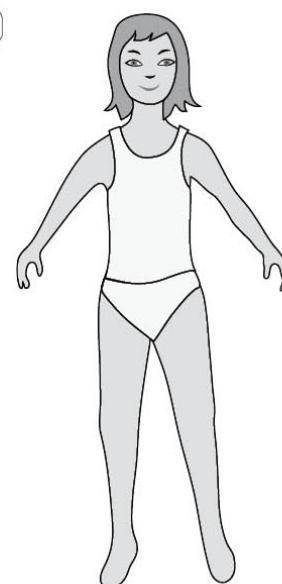

Čuohpa čuohppanárkkain gávtti, gahpira ja čázehiid Lássii. Liibme daid su ala.

Lásse

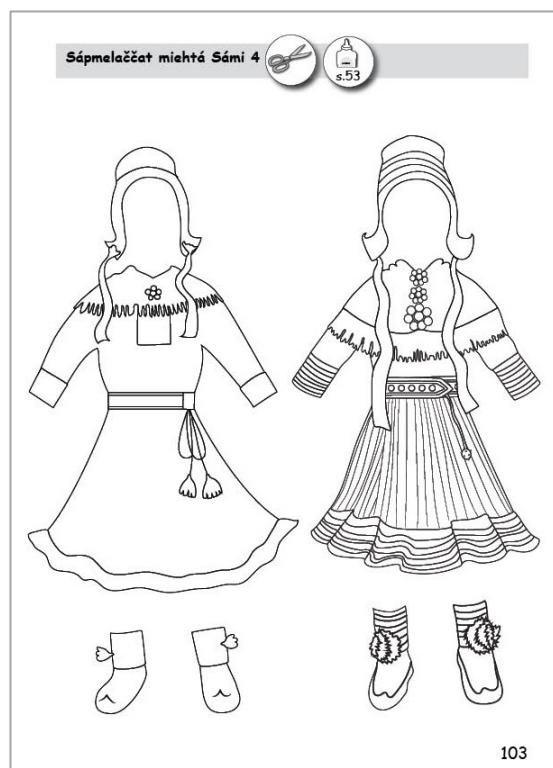
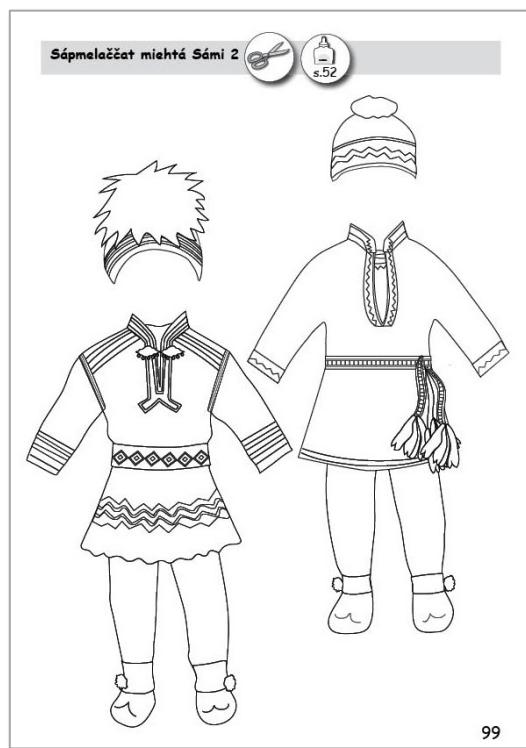
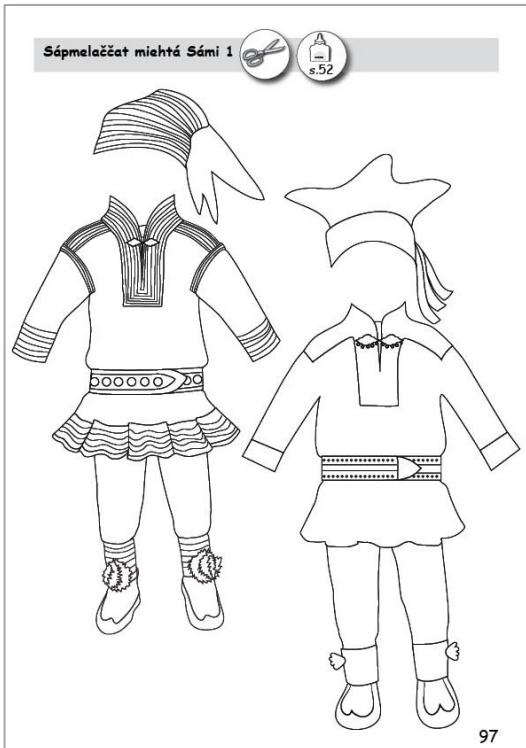
Elle

Čuohpa čuohppanárkkain gávtti, gahpira ja čázehiid Ellii. Liibme daid su ala.

Čuohppanárkkat: siidduin s. 97-103

Oahppit váljejit muhtun guovllu gávtti, čuhppet dan ja liibmejit bargogirjái. Ii dárbbaš leat iežas guovllu gákti. Lea vuogas seammás ságastallat dan birra makkárat iešguđet guovlluid gávttit leat, fuomášitgo erohusaid.

Sámi álbmotbeaivi (s. 54 – 52)

Ulbumil:

- Čilget manin ávvudit guovvamánu 6. beaivvi. Mii lea erohusaid álbmotbeaivvis ja nationálabeaivvis? Goas ávvudit davviriikkat iežaset nationálabeivviid?
- Dovdat historjjálaš gálduid lagas birrasis ja dutkat báikkálaš čoakkáldagaid ja muitomearkkaid.

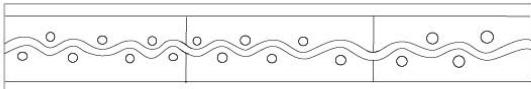

Praktikhalaš doaimmat:

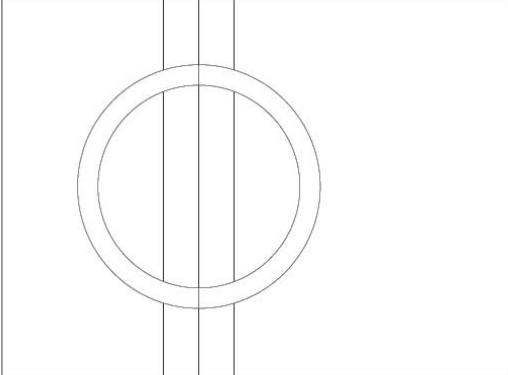
- Čájehit kárttas gos Troandin lea

Sámi álbmotbeaivi

Mii ávvudit olles Sámis.

Ivdne Sámi leavgga

Ivdne unnimusat ovta gávtti, mii du mielas lea fiannis dahje gávtti, maid du guovlus geavahit.

54 55

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 5: [ON](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 5		Ivdne Sámi leavgga.
---------	---	---------------------

Sámi álbmotbeaivi

Neahntaoahpponeavvu, mii lea differensierejuvvon cehkiide 1-2, 3-4 ja 5-7:

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Albmotbeaivi/0-0/0-0.flo

Eará siiddut/materiálat: <http://prod.ovttas.no/nb/0602>

Eanet dieđut:

Beaivi čalmmustahttojuvvo vuosttaš sámi riikkačoahkkima muitun, mii dollojuvvui Metodistagirkus Troanddimis 1917:s. Lei vuosttaš gearddi go sápmelaččat ledje čoahkkanan bargat oktasaš sámi áššiiguin rastá nationálastáhta riikkarájiid. Beaivi ávvuduvvui vuosttašgeardde 1993:s.

Sámi leavga

Deatalaš govastat guovvamánu 6. b. ávvudeamis lea Sámi leavga. Sámi leavga lea buot sápmelaččaid oktasaš leavga, beroškeahttá das guđe riikkas sii orošit. Leavgga dohkkehii 13. Davviriikkalaš sámekonferánsa Åres, Ruołtas, borgemánu 15. b. 1986:s, ja dan lea hábmen sámi dáiddár Astrid Båhl Ivgubađas Romssas.

Váldofáddá lea vižžojuvvon meavrresgáris ja lullisámi Anders Fjellner divttas «Beaivvi bártnit». Dán divttas govvida Fjellner sápmelaččaid beaivvi bárdnin ja mánu nieidan. Rukses beallegierdu govasta beaivváža ja alit beallegierdu govasta mánu.

Virggálaččat dohkkehuvvon govastat

Sámi leavga dohkkehuvvui 2003:s Norggas virggálaččat daid rievdadusaid bokte mat dakkohuvvojedje Sámelágas ja Lágas levgema birra gieldda almmolaš visttiin. Stuorradiggi fápmudii seammás Sámedikki mearridit láhkaásahusaid leavgga geavaheami birra. Sámediggi dohkkehii dan miessemánu 27. b. 2004:s. Leavggas lea virggálaš stáhtus, muhto dat ii leat dakkár nationálaleavga mii álbmotrievttálaččat ja stáhtarievttálaččat ovddasta gonagasriikka Norgga.

Sámi álbmotlávlla

Sámi álbmotlávlla, Sámi soga lávlla, lea dikta maid Isak Saba čállii, čállojuvvon ja almmuhuvvon aviisi Sagai Muittalægje jagis 1906. Sámekonferánssas Åres 1986:s dohkkehuvvui sámi álbmotlávlla. Arne Sørli bija nuohta diktii, ja šuokja dohkkehuvvui 15. Sámekonferánssas Helssegis 1992:s. Teaksta lea jorgaluvvон davvisámegielas daid eará sámegielaiide.

Nationálabeaivvi doahpaga geavaheapmi

Go guovvamánu 6. b. mearriduvvui sámi álbmotbeaivin sámekonferánssas 1992:s, de lei mearrádus sámegillii ja doaba «sámi álbmotbeaivi» geavahuvvui. Rievttes jorgaleapmi dárogillii lea “samisk nasjonaldag”. Muhtun dárogieljorgalusain lea «samefolkets dag» geavahuvvon, dannego sámi mearkkaša samisk, álbmot mearkkaša folk ja beaivi mearkkaša dag. Sámekonferánssa ruotagieljorgalusas geavahuvvui doaba «samernas nationaldag». Doahpagat «samefolkets dag» ja «samisk folkedag» leat cieggan eahpeaiddolaš jorgaleemiid geažil ja muhtumassii dannego muhtumat leat atnán doahpaga «nasjonaldag» nággovuložin. Sámekonferánsa bijai dattetge vuodđun ahte sámit lea okta álbmot (našuvdna) ja ahte našuvdnadoahpaga geavaheapmi danne ii eaktut sierra stáhta. Sihke sámekonferánsa (ja Sámíráðđi) ja davviriikkaid sámedikkit geavahit virggálaččat doahpaga «nasjonaldag».

Gáldu: <https://www.samediggi.no/Samedikki-birra2/Duogas/Sami-albmotbeaivi-ja-nasuvnnalas-dovdomearkkat>

Dološ áigi (s. 56 – 57)

Sámi historjjá birra leat ollu čállosat ja govat omd. ovttas.no -siiddus. Vuosttaš luohká oahppit likojit geahččat govaid ja konkrehta dinggaid.

Praktikhalaš doaimmat:

- Fitnat museas dahje boarráisiidsiiddas.
- Bovdet muhtun vuorraset olbmo skuvlii mualtit.
- Válljet njeallje dingga, nugo maid dološ áiggi borre, makkár biktasiid atne, gos orro ja maid sii barge? Movt skuvladilli lei?
- Guorahallat makkár erohusat ledje mearragáttis ja duoddaris
- 1. luohká historjjás ii dárbbaš guorahallat eambbo go ahte makkár lei dalle go áddjá ja áhkku eliiga dahje máttaráhkku ja máttaráddjá eliiga.
- Ráhkadit čajáhusa/ bidjat govaid seaidnái ja guorahallat makkár erohusat leat dološ áiggis ja dálá áiggis.
- Maid mánát stohke dološ áiggi?
- Ráhkadit dološ stohkosiid

Historjjá	Maid ovdal geavahedje? Maid dán áigge geavahit? Gease sárgá ovddet áiggi dévviris dálá dárvinri.	
Mo dološ áigge ellis? Ráhkadit jurddakárrta.	 	
56	57	

Dološ fievrrut (s. 58 – 59)

Ságastallanfáttát:

- mo ovddeš áigge johte, go eai lean mohtorfievrrut?
- man guhká son ádjánii johtit heasttain dahje herggiin Áltás? Naba čuoigga?

Praktikhalaš doaimmat:

- jos lea vejolaš, fitnat herggiigun dahje heasttain vuodjimin

Dološ fievrrut

 s.105

Čuohpa fievrruid čuohppanárkkas ja liibme daid jorbadasaide.

Geavahedjego olbmot daid fievrruid dušše ovddeš áigge, dušše dán áigge, vai sihke dolin ja dál?

dolin **sihke dolin ja dál** **dál**

58

billa busse geres sabehat fanas heasta mohtorsihkkel

h	e	a	s	t	a
e	g	i	r	d	i
a	b	u	s	s	e
r	d	á	i	g	i
g	v	i	e	č	č
i	b	i	i	l	a

heasta biila heargi busse girdi

 Manin ovddeš áigge eai lean biillat?

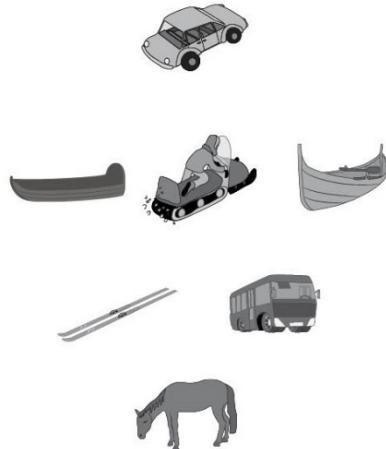

Dološ fievrrut s.105

Čuohppanárka: siiddus 105

Dološ skuvla ja duhkorasat (s. 60 – 61)

Ságastallanfáttát:

- makkár duhkorasat mis livčče, jos eat sahtáše gávppis oastit duhkorasaid?
- leago giige ieš, dahje muhtun bearrašis ráhkadan duhkorasaid/stohkosiid?

Praktikhalaš doaimmat:

- ráhkadit duhkorasaid geđggiin, skálžžuin, bihcabáhcahiin, rissebohccuid jna.

Dološ skuvla ja duhkorasat

Makkár staahkandinggat dolin ledje?
Sárgó sárgó govas tekstii.

60

Tevdne gárddi, maid liikošit ráhkadit iežat rissebohccuide dahje náveha maid ráhkadivččet iežat skálžžogusaide.

61

Geografiija (s. 62 – 63)

Ságastallanfáttát:

- Mii lea kárta ja masa dat adno?
  - Mii lea globus?
  - Mat leat min ránnjáriikkat?
  - Maid eará riikkaid mii diehtit?
  - Maid gielaid oahppit máhttet dahje leat gullan
  - Mii lea leavga?
  - Manin riikkain leat leavggat?
  - Maid leavggat oahppit dovdet?

Geografiija

Ivdne kárta ja čále riikkaid namaid kárta.

Makkár leavga lea Norggas, Ruotás, Suomas ja Ruoššas? Gease sárga rievttes levgii.

Norga Ruotta Suopma Ruošša

Ruošša

Suopma

Norga

Ruotta

Linkkat: <http://www.toporopa.eu/sami/>

Neahktasiidu gos leat dieđut sámi leavgga birra: <https://snl.no/Sameflagget>

Sámi levgenbeaivvit

Guovvamánu 6. b.: Sámi álbmotbeaivi

Njukčamánu 2. b.: Suoma Sámedikki vuodđudanbeaivi (1996).

Niukčamánu 22. ja 28. bejvyiid gaskasaš sotnabeaivi: Márijaabeaivi

Geassemánu 20. ja geassemánu 26. beivviid gaskasaš lávvardat: Mihcamárbeavi

Borgemánu 9. b.: Ovtastuvvan Našuvnnaid álbmogiidgaskasaš álgoálbmot beaivi

Borgemánu 15. b.: Sámi leavgga dohkkehanbeaivi
 Borgemánu 18.: Sámiráđi vuodđudanbeaivi (1956).
 Borgemánu 26. b.: Ruota Sámedikki vuodđudanbeaivi (1993).
 Golggotmánu 9. b.: Norgga Sámedikki vuodđudanbeaivi (1989).
 Skábmamánu 9. b.: Suoma Sámi Parlameantta vuodđudanbeaivi (1973).
 Skábmamánu 15. b.: Isak Saba riegádanbeaivi

Sámiráđđi almmuhii sámi leavgga hábmengilvvu, man dáiddár Astrid Båhl vuittii. Leavga dohkkehuvvui Davviriikkalaš sámekonfereansas borgemánu 15. beaivve 1986, gos dohkkehuvvui maid Sámi soga lávlla sámiid álbmotlávllan.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/aid/temadokumenter/sami/publikasjoner/sami_rapporter_bruk_samisk_flagg_sa.pdf

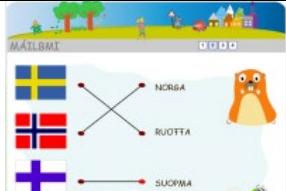
Loga eanet: Káren Elle Gaup: Girjo-Gárjjo s. 86-114

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 7: [Máilbmi](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1			Deaddil Suoma, Norgga ja Ruota kártaas.
Siidu 2			Gease sárgá leavggas rievttes riikii.
Siidu 3			Bija Sámi leavgga Sápmái. Dán bargobihtás ii leat sierra responsa. Oahppit sahttet ieža čállit “Buorre” bargobihtá báldii.

Min guovlu (s. 64 – 65)

Ságastallanfáttát:

- Mii lea erenoamáš min orrunbáikái ja -riikii?
  - Mii lea eará láhkai muhtun eará guovllus, maid oahppit dovdet?
  - Massa don liikot iežat orrunguovllus?
  - Man sámegielä du guovllus hállit?

Min guovlu

Mii vel lea du báikkis? Tevdne dahje čále.

Mat leat dáid govan? Čále vástádusa sárgá ola.
Merke galla dákkráka leat du ruovttubáikkis.

Buivlo

Skuvla

Garage

Wavy line with icons:

- House
- Tree
- House
- House
- House
- Tree
- House
- House

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 7: [Máilbmi](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 4		Gease ruvttuide sániid, mat heivejít.
---------	---	---------------------------------------

Min suohkan/gielda (s. 66 – 67)

Ságastallanfáttát:

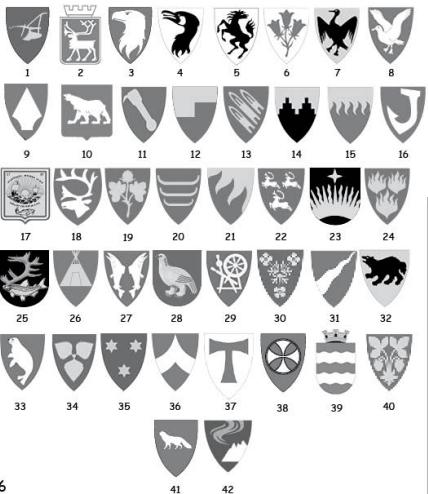
- Mii lea suohkana/gieldda namma gos orut?
- Makkár lea du suohkana suohkanmearka/gieldamearka?
- Man ollu olbmot orrot du suohkanis?
- Gii lea suohkana sátnejođiheaddji ja gii lea mearridan ahte juste son galgá šaddat sátnejođiheaddjin
- Mii lea ráđđeolmmái ja mii su namma lea?
- Mii lea du skuvlla, ruovttubáikki, suohkana, fylkka ja riikkaoasi namma?
- Mii lea erenoamáš oahppi ruovttubáikái?
- Geat mearridit min áššiid báikkálaččat
- Luottaid namat, rámbuvrriid namat, mánáidgárddiid namat ja eará áigeguovdilis báikenamat.

Min suohkan / gielda

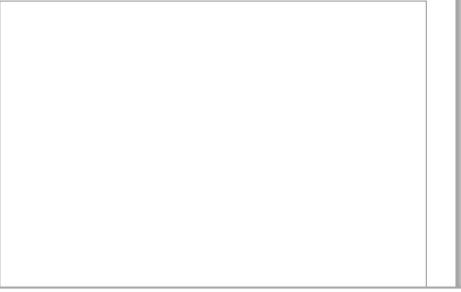
Gokko lea min suohkanmearka? Merke.
Mii du suohkana / gieldáda namma lea?

Lässidiedut
s. 108 ja 109

66

Tevdne ja ivdne iežat suohkanmearkka.

Min suohkan / gielda

5.66

1. Bálccos vuono suohkan	2. Romssu suohkan	3. Gáldisi suohkan	4. Skiervá suohkan	5. Ivggu suohkan	6. Návóna suohkan	7. Láhpi suohkan	8. Áhpoluovatto suohkan
9. Áltá suohkan	10. Hinnmárnearcta suohkan	11. Muossid gielda	12. Davvi-jierggá gielda	13. Gággá-viellájá gielda	14. Davve-sidde gielda	15. Beorl-véjgi gielda	16. Bödh-vienna gielda
17. Várgáid gielda	18. Čáhceállu gielda	19. Unjárga gielda	20. Deanu gielda	21. Várijooga gielda	22. Porsárggu gielda	23. Ohce joga gielda	24. Kárës joga gielda
25. Andro gielda	26. Guovdageainnu suohkan	27. Ráissa suohkan	28. Eanodaga suohkan	29. Gáivvona suohkan	30. Omásvuona suohkan	31. Málát-vuumi suohkan	32. Beardu suohkan

108

Min suohkan / gielda

5.66

33. Siellaga suohkan	34. Loabđa suohkan	35. Rívttsid suohkan	36. Rívttsid suohkan	37. Dieldđá-nuorttu suohkan	38. Ivvártid suohkan	39. Kárártid suohkan	40. Giehta-vuoni suohkan
41. Diivredid suohkan	42. Sáčča suohkan						
17. Várgáid gielda	18. Čáhceállu gielda	19. Unjárga gielda	20. Deanu gielda	21. Várijooga gielda	22. Porsárggu gielda	23. Ohce joga gielda	24. Kárës joga gielda
25. Andro gielda	26. Guovdageainnu suohkan	27. Ráissa suohkan	28. Eanodaga suohkan	29. Gáivvona suohkan	30. Omásvuona suohkan	31. Málát-vuumi suohkan	32. Beardu suohkan

109

Veahkkesiiddut: siidduin 108 – 109 veahkkesiidduin leat

Finnmárku ja Tromssa , main oahppit gávdnet buot suohkan-/gieldamearkkaid ja daid vuolde suohkaniid/gieldaid namat.

Praktikhalaš doaimmat: Modealla lagasbirrasis

Dárbbáša skárriid/skieraid, liimma ja ivdnebáhpiriid. Sáhttá maid atnit mielkekartonggaid. Oahppit ráhkadir, máhccot viesuid, iežas viesu ieš guđet ivnnis ja sturrodagas. Rámbuvrra, skuvlla, girku, jnv. Sáhttá bidjat, liibmet viesuid stuora báhpira nala ja tevdnet luottaid.

Lea vuogas henget seaidnái riikka kárta ja báikkálaš kárta (suohkana kárta), maid sáhttá geahčadit ja čujuhit buohkaid oaidnut mii lea gos. Ohppiin berre maid leat kárta masa besset merket. Dakkáriid sáhttá čálihit vuolábeale lijkain:

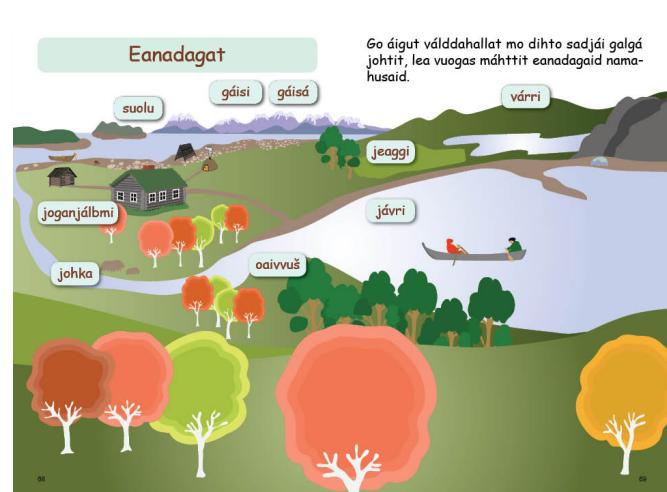
Kárttat, maid sáhttá čálihit: <https://calliidlagadus.org/do/k%c3%a1rttat-oahpahussii.html>

Eanadagat (s. 68 – 69)

Ulbumlat: Oahppit galget máhttit čilget eanadathámiid ja geográfalaš namahusaid go dutket eanadaga skuvlla ja ruovttu lahka.

Mávssolaš doahpagat:

- eanadat, várri, mearragáddi, vuotna, jávri, johka

Ságastallanfáttát:

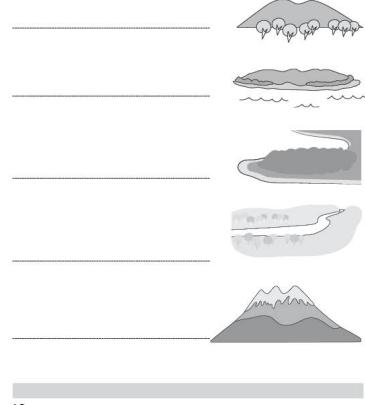
- mat leat eanadagat, várít ja duoddarat, mearragáddi ja vuonat, jávrrit, jogat, vuomit ja ávžzit
- makkár báikenamaid oahppit dihtet lagaš guovlluin

Praktikhalaš doaimmat:

- fitnat tuvrras skuvlla lahka ja geahčat makkár eanadathámiid doppe gávdnet.
- ráhkadir eanadaga "stálu dáiggis", ráva dán siiddus:

Eanadagat

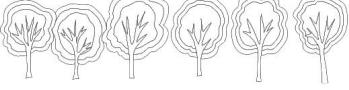
Čále gova báldii rievttes namahusa.

68

Tevdne ja russes ahte leat dahkan dan.

☐ Tevdne jávri.	☐ Tevdne várri.
☐ Tevdne sullo jávrári.	☐ Tevdne joga.

69

http://www.samimuseum.fi/maahisweb/sapmi/sa_tehtavia_askartelu.htm#nopeinharka

Miessemánu 17. beaivi (s. 70 – 71)

Ulbumil:

- oahppi galgá máhttit čilget manin mii ávvudit miessemánu 17. beaivvi, ja muitalit eará riikkaid nationálabeivviid birra.

Ságastallanfáttát:

- mo mii ávvudit miessemánu 17. beaivvi
- manin mii ávvudit miessemánu 17. beaivvi

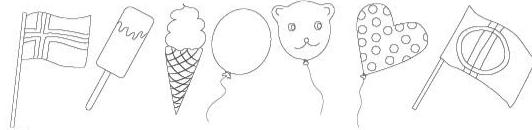

Miessemánu 17. beaivi

Norgga nationálabeaivi

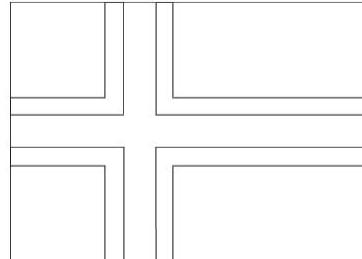
Ivdne gova. Smiehta man guovllu gávttit sápmelaččain leat badjelis.

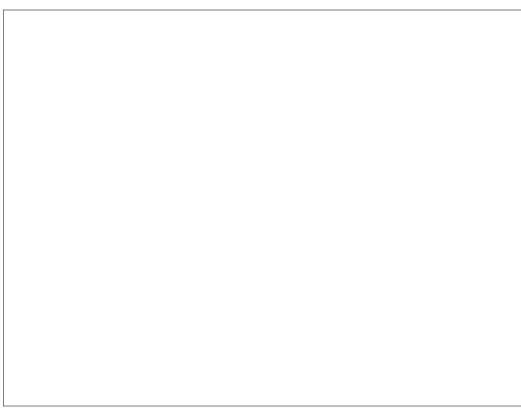
70

Ivdne Norgga leavggaa.

Mo don liikot ávvudit miessemánu 17. beaivvi? Tevdne!

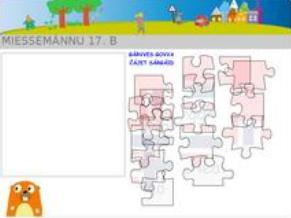
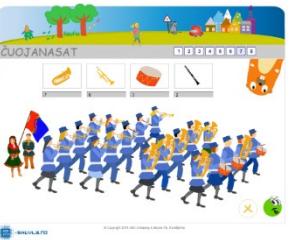

71

Neahttabargobihtát:1. luohkká, kapihtal 5: [ON](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 6	 	Čohkke bihttáspealu, nu ahte leavga ihtá. Sáhtát sahttá lijkkain bidjat bihttáspealu sárgáid oidnot, de lea álkit bardit bihtáid.
Siidu 7		Galle guđegelágan čuojanasa gávnat ráiddus?
Siidu 8	 	Bija mánáid rievtes sadjái togas.

Faktadieðut ja lijkkat

Norgga historjá: <https://snl.no/1814 - Det selvstendige Norges f%C3%B8dsel>

<https://www.nysgjerrigper.no/bladet/2014/en-grunnlov-verdt-a-feire/>

<https://snl.no/17. mai>

<https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Grunnloven/Eidsvoll-og-grunnloven-1814/>

Mii ávvudit miessemánu 17. beaivvi danin go Norga oaččui dalle vuodđolága. Dat dáhpáhuval Eidsvollas 1814. Miessemánu 17. beaivi gohčoduvvo mánáid beaivin, danin go dalle ávvudit mánát ráiddus vázzimiin. Musihkkačuojaheaddjit ja mánát vázzet ráidun. Mánáide lágidit maid duhkoraddamiid skuvllain. Mánát bessel maid herskostallat lákcajienjain, márffiin ja bruvssain.

Girječálli Henrik Wergeland (1808-1845) lei vuostamuččaid searvis, geat ovddidišgohte miessemánu 17. beaivvi ávvubeaivin. Son doalai vuosttaš miessemánu 17. beaivvi ávvusáhkavuoro 1833. Son maid čálli vuosttaš nationálalávlaga mánáid várás, «Vi er en nasjon vi med». Wergeland gohčoduvvui «miessemánu 17. beaivvi gonagassan » go ain lei eallimin.

Gonagas, Harald, čuožju šloahta balkonjas miessemánu 17. beaivve, ja dalle lea sus ollu bargu. Su bargu lea seavvit mánáid ráidui, iige leat imaš jos su giehta váibá beaivvi loahpas. Gonagasbearaš lea seavván šloahta balkonjas badjel 100 lagi miessemánu 17. beaivve.

Norggas leat eanet go 27.000 vuollái 15-jahkáš máná, geat čuojahit musihkkajoavkkus. Musihkkajoavkkut leat stuorámus astoáigedoiba Norgga mánáide, spábbačiekčama maŋjá.

Badjelaš 100 lagi dás ovdal geavahišgohte bunádaid miessemánu 17. beaivve. Dalle hálíidedje ávvudit ja čalmmustahttit, ahte Norga lei šaddan iehčanas riikan 1905. Dalle rávisolbmot gárvvohišgohte mánáid bunádain. Bunádat ráhkaduvvojedje daid biktasiid vuodul, maid norgga boanddat geavahedje 1800-logus. 1920-logu rájes šattai erenoamáš bivnnut gárvvohit mánáid bunádain, go sii dánsó árbevirolaš dánssaid. Dán áigge geavahit maid gávtti miessemánu 17. beaivve.

Ruksesrussa, alitrussa, čáhppesrussa ja ruonárussa ávvudit go sii leat geargan joatkaskuvillas. Muhtumat leat vázzán 13 lagi skuvlla, ja ánssášítge de ávvudit.

Jo badjel 140 lagi leat skuvlamánát lálon Norgga nationálalávlaga "Ja, vi elsker dette landet". Teavstta lea cállán Bjørnstjerne Bjørnson 1859.

Su Majestehta Gonagasa Gárda paradere šloahta duogábeale párkkas miessemánu 17. b. 2002. Govva: Kjetil Bjørnsrud. Olámuttus: [CC BY-SA 3.0 \(Wikimedia Commons\)](#) bokte

Fra 1. utgave av Aschehougs leksikon (1906–13).

Poastakoarta, mas oidno Norgga leavga ja Eidsvollviessu, 1914. li leat dieðus gii lea govvan, muhto gova eaiggádušá Nationálagirjerádju (vuigatvuodat: [CC BY 2.0](#), Flickr bokte).

Praktihkalaš doaimmat:

Ráhkadir leavgga silkebáhpiriin dahje ivdnet leavgga stuora báhpirii ja bidjat sámi leavgga báldii.

Ráhkat mánáidtoga

Don dárbbasat: korkka, liimma, stoffa- dahje gákkesbihtáid, láiggi, gáhkcoleavggaid.

Oahppit ráhkadir smávva hámáid, figuvrraid maid gárvvohit stoffabihtáiguin. Tevdnejit ámadajuid ja liibmejit láiggi vuoktan. Čugget leavgga juohke korkii, nu ahte dat orrot dego mánát mat guddet leavgga. Bidjat dahje liibmet daid hámáid juoga man ala, vaikko stuora árkka, beavddi ala nu ahte dat orro de toga.

Barggut siste (s. 72 – 73)

Ságastallanfáttát:

- makkár barggut sahttet leat, main olmmoš bargá siste?
- makkár bargu orru ohppiid mielas miellagiddevaš?

Praktikhalaš doaimmat:

- Oahppit galget vuoruid mielde čájehit/čájehallat makkár doaibma sus lea siste. Earát árvidit.

Barggut siste

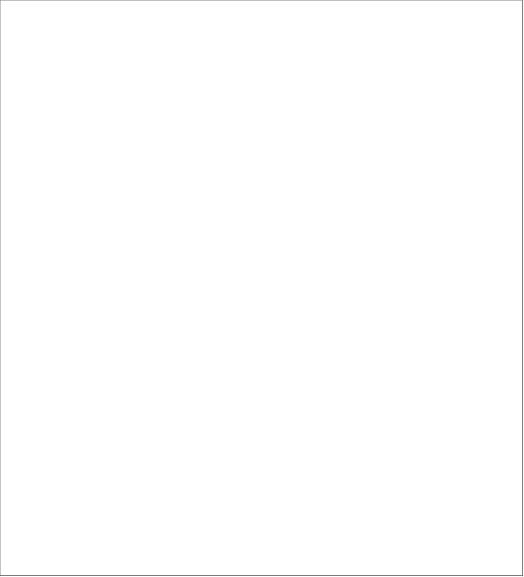
 Sárggo sárgá rievttes namahussii.

bassi/čorgejeaddji   vuoktačuohppi   bátnedoavttir   buohccidivššár

72

  Čuoħpa ja liibme bláðiin govoid, main barget siste.

73

Barggut olgun (s. 74 -75)

Ságastallanfáttát:

- makkár barggut sáhttet leat, main olmmoš bargá olgun?
- makkár olgobargu orru ohppiid mielas miellagiddevaš?

Praktikhalaš doaimmat:

Oahppit galget vuoruid mielde čájehit/čájehallat makkár doaibma sus lea olgun. Earát árvidit. Dahje buohkaide “addojuvvo” rolla, muhtun lea mahkáš áddjá ja galgá čájehit maid áddjá doaimmahallá.

Barggut olgun

Čále bustáavid, mat váilot.

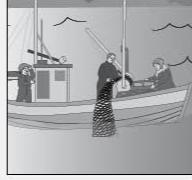
g _ _ i d n _ b _ r g _

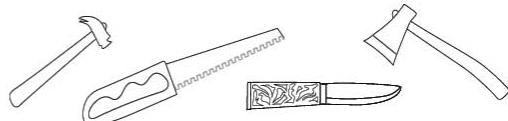
_ o a _ o d _ _ ! ! _

_ u _ l _ s _ e _ d _ j _

Tevdne ja ivdne iežat olgobarguid.

Media (s. 76 – 77)

Ulbumilat:

Oahppit galget oahppat movt atná girjiid, áviissaid, tv, rádio ja interneahtha nu ahte dat mediat leat illun ja ávkin. Oahppit galget bargat ja hupmat das makkár dovddut badjánit ja makkár vásáhusaid sii ožzot medias

Rávvagat:

Luohkkálanjas galget leat ollu girjjit, aviias. Sáhttá guldalit mánáid rádioprográmma ovttas.

Praktikhalaš doaimmat:

- Fitnat girjerájus ja hupmat movt galgá láhettet girjerájus.
- Lohkat áviissaid ja girjiid
- Geahččat dálkediedáhusa ja oahppit ieža ráhkadir dálkediedáhusa
- Čuohppat áviissain dahje govvasárggusráidduin bustáavid nu ahte šaddá olles alfabehta
- Čuohppat govaide ja čállit govrateavstta govaide
- Gávdnat prentejuvvon ja digitála mediain sisdoalu. Sorteret sisdoalu kategorijaide ja ieš produseret materiála maid sahttá publiseret.

Media

Deavdde ruossut rássuhii iešguđet mediaid.

n			
t			
e			

n			
e			
a			
h			

t			

--	--	--	--

áviisa   tv   girji   rádio   bláddi

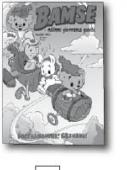
--	--	--	--	--	--	--	--

Makkár áviissaid ja bláddiid don leat oaidnán? Merke.

SÁMi
sámi-sápmi
SAMI KONGRESSEN
LUND 2019

BAMSE
sámi-journalen
BAMSE
sámi-journalen

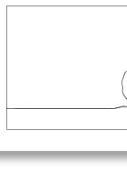
Ságaat
Tilbake etter 74 år
Vestnorsk Sámi
Sámi-sápmi

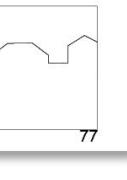
Ávvir
Oahpaha mánáidis leżat
DIETNASA
luoonddus

SÁMI
sámi-sápmi

...

...

...

Neahttabargobihtát:**1. luohkká, kapihtal 6: Media**

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 1	 	Sárggo sárgá govas rievttes media namahussii.
Siidu 2	 	Maid sáhttá lohkat? (oahppi ferte deaddilit áviissa , vai dan sadjái ihtá oassi stuorra govas)
Siidu 3	 	Maid sáhttá geahčat? (oahppi ferte deaddilit TV , vai dan sadjái ihtá oassi stuorra govas)
Siidu 4	 	Maid sáhttá guldalit? (oahppi ferte deaddilit rádio, vai de olles stuorra govva ihtá)
Siidu 5		Deaddil prográmmaid namaid, maid don lávet geahčat.

Sámi áviissat ja bláđit (s. 78 – 79)

Ságastallanfáttát:

- makkár sámi áviissaid ja bláđiid oahppit leat oaidnán?
- gos leat oaidnán sámi áviissaid ja bláđiid?
- válljet ovta ášsi áviissas dahje bláđis, maid hálida čájehit earáide

Doaimmat:

- Čuohppat áviissain dahje bláđiin govaid ja teavsttaid ja ráhkadir dain seaidneáviissa

Sámi áviissat ja bláđit

Áviissat almmustuvvet dávjá oktii beaiváí.

78

Muhtun bláđit ja magasiinnat almmustuvvet oktii vahkkui, muhtumat hárvvibut.

79

<p>Sámi áviissat ja bláđit</p> <p> Makkár áviissat almmustuvvet sámegillii? Merke ja ivdne logo.</p> <p>Samefolket ☐</p> <p>Dagbladet ☐</p> <p>Ságat ☐</p> <p>Ávvir ☐ SÁMi ☐ odasmagasidna</p>	<p> Tevdne dáša oddasa, man leat oaidnán sámi áviissas.</p> <p> Gós don leat oaidnán sámi áviissaid? Merke.</p> <table border="0"> <tr> <td>☐ busses</td> <td>☐ girjerájus</td> </tr> <tr> <td>☐ interneahdas</td> <td>☐ ruovttus</td> </tr> <tr> <td>☐ kafeas</td> <td>☐ _____</td> </tr> </table>	☐ busses	☐ girjerájus	☐ interneahdas	☐ ruovttus	☐ kafeas	☐ _____
☐ busses	☐ girjerájus						
☐ interneahdas	☐ ruovttus						
☐ kafeas	☐ _____						

78

79

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapital 6: [Media](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 7		Deaddil dan áviissa logo, mii čállá ođđasiid sámegillii.
---------	---	--

Girjerádu (s. 80 – 81)

Praktikhalaš doaimmat:

- Váldit luohkkálatnjjii iešguðetlágan girjjiid, nu ahte juohkehažzii lea okta girji. Muitalit, čilget ja čájehit girjjiid erenoamášvuodaid, nugo mánáid-, fága-, lávlla-, govva-, dikta- ja muitalusgirjjit (čáppagirjjálašvuhta).
- Fina girjerájus - oahpa njuolggadusaid 1. luohkás juo: girjerájus galgá leat jaska. Vállje girjji, gávnna saji gos logadat veaháš girjji, girjerájus sáhttá maid geahččat bláðiid ja áviissaid.
- Buot girjjit leat sirrejuvvon alfabehtalaččat. Čilge ohppiide maid dat mearkkaša go lea alfabehtalaččat ja joavkkuid mielde, mánáidgirjjit, čáppagirjjálašvuhta, fáktagirjjit.
- Muitalit makkár hápmi, sturrodat, makkár pearpmat girjjis leat garra vuoi dipma, galle siiddu leat girjjis, makkár govat leat girjjis ivdne dahje čáhppevilges, gii lea girječálli.
- Mákset go girjjit ollu?
- Bivdde girjerádjobargi muitalit veaháš maid din girjerájus sáhttá dakhakat.

80

81

Girjerádu

 Ivđne girjehildu girjjiid.

A	Á	B	C	Č	D	Đ
E	F	G	H	I	J	K
L	M	N	N	O	P	Q
S	Š	T	Ŧ	U	V	Z
č	š	t	ŧ	u	v	ž
đ						y

 Man bustáva vuollái gullet dát girjjit?
Sárggo sárgá girjjis rievttes sadjái.

A	Á	B	C	Č	D	Đ
E	F	G	H	I	J	K
L	M	N	N	O	P	R
S	Š	T	Ŧ	U	V	Z
č	š	t	ŧ	u	v	ž
đ						y

80
81

ÁNIN
DÁNIN

Emmá
bátnedskára
luhitte

Jeret

Sarrit

Lásse ja
Máhtte

Dat
viðas

Neahttabargobihtát:

1. luohkká, kapihtal 6: [Media](#)

https://portal.kunnskap.no/data/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0

Siidu 6		<p>Girjerájus sáhttá lohkat girjjiid. Deaddil girjji, mii lea beavddi alde, de beasat don lohkat guldalit dahje lohkat muitalusa: (go deaddila girjji, de ihtá muitalus, mas beassá ovddos guvlui nummiriigun:)</p>
	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> 1 2 3 4 x </div> <div style="display: grid; grid-template-columns: 1fr 1fr; gap: 10px;"> <div> <p>UHCA GACCEPÄŠ LEA GAHCAN BEASIS SKUVLA ROBI ALA. DAT II MAHTE GIRDIT JA DAT BALLÄ.</p> </div> <div> <p>VUOI, GO DUOT ČIERASTAT LIVČCII ČTTA DEIKE BATÄS, DAT SMIETHTA BEASÄEDJE MANAT ČIERASTIT, JA MUN BEASÄIN VULOS!</p> </div> <div> <p>DAHJE VUOI, GO DUOT TRAMPOLIIMA LIVČCII DÄS LAGABUS. MUN SAHTÄSIN DASA NJUKESTIT JA MÄNÄIN MAID LIVČCII SOMÄ.</p> </div> <div> <p>VUOI MAN MUS LEA JO NEALGI! MO MUN BEASAŠIN VULOS?</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 10px;"> 1 2 3 4 x </div> <div style="display: grid; grid-template-columns: 1fr 1fr; gap: 10px;"> <div> <p>DALLE BOAHTÄ SKIRE DASA: BUORRE EAHKET, GACCEPÄŠ MO DUS MANNÄ? JA SKIRE DOAŠKALA IEŽAS VĒRDDE OALGĀI NU AHTE GACCEPÄŠ GAHCÄ.</p> </div> <div> <p>GACCEPÄŠ II DIEBË EARÄ RÄDI GO RÄMŠKKUHIT SOAJAIDS NU GARRASIT GO NAGODA, AMAS EATNAMII GAHCÄT. JA FAHKKA DAT FUOMÄŠA: MUN HAN MÄHTÄN GIRDIT!!!</p> </div> <div> <p>GIITU SKIRE-USTIBANI DÄL BEASAN VUOLGIT MÄBUID ROGGAT EARÄ GACCEPÄČČAID LUSAI</p> </div> <div> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 10px;"> 1 2 3 4 x </div>	

Ávkkálaš neahttasiiddut:

Toporopa:

<http://www.toporopa.eu/sami/>

Gruble.net

Oahpa geografiija neahttasiiddus Gruble.net.

Lokusa kártabádji: [Kartverksted – Lokus](#)

Buorre reaidnu, mainna oahpahallá fylkkaid, riikkaid, oaivegávpogiid, máilmiosiid, ábiid jna.

Norgeshistorie

Ođđa neahttasiidu, mas gávdná ollu dieđuid Norgga historjjás. Čállit leat áššedovdit ja fágaolbmot.